

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**УЧАСТЬ МОЛОДІ В
МУНІЦИПАЛЬНОМУ
ПЛАНУВАННІ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

факультету соціології та управління

Запорізького національного університету

Протокол № 14 від 23.09.2016 р.

УДК 329.78 : 352 (477) (075.8)

ББК Ф3 (4Укр) 116+У050.23 Я73

У 905

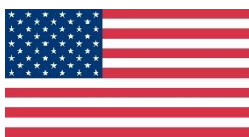
**Участь молоді в молодіжному муніципальному плануванні:
навчально-методичний посібник /** За заг. ред. Т.І. Бутченка. –
Запоріжжя: КСК-Альянс, 2016. – 99 с.

ISBN 978-617-7019-16-8

У посібнику висвітлюються теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади участі молоді в муніципальному плануванні. Матеріали стануть у пригоді молодіжним лідерам, представникам громадських організацій, студентам, учням, посадовим особам органів місцевого самоврядування, державним службовцям та всім, хто цікавиться питаннями формування у молоді культури участі в муніципальному управлінні.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

Бутченко Т.І. – заг. редакція, передмова, тема I, III, V, VI, VII, XIX, питання 2.2 теми IV, питання 1, 2 теми VIII; Лепський М.А. – тема II; Білий Ю.С. – питання 2.1 теми IV; Чайка І.Ю. – питання 2.3 теми IV; Унікайте-Якунтавісейн І. – тема V (разом з Бутченко Т.І.); Седая Ю.С. – питання 3 теми VIII; Кудінов І.О. – тема X; Бойко Г.В. – тема XI.

Видання здійснено в рамках реалізації проекту «Залучення молоді до муніципального планування» за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США.

ISBN 978-617-7019-16-8

УДК 329.78 : 352 (477) (075.8)

ББК Ф3 (4Укр) 116+У050.23 Я73

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ	6
Тема 1. Муніципальне планування як багатомірна діяльність.....	6
1. <i>Поняття «муніципальне планування».....</i>	6
2. <i>Об'єкти та суб'єкти муніципального планування.....</i>	7
3. <i>Завдання муніципального планування.....</i>	9
<i>Головні поняття теми.....</i>	10
<i>Корисні джерела.....</i>	10
Тема 2. Образ міста у муніципальному плануванні	11
1. <i>Історичні аспекти становлення міста від Античності до Нового часу.....</i>	11
2. <i>Основні концепції соціології міста.....</i>	16
<i>Головні поняття теми.....</i>	20
<i>Корисні джерела.....</i>	21
Тема 3. Молодь як особлива група населення	21
1. <i>Соціально-демографічні особливості молоді.....</i>	22
2. <i>Духовно-культурні особливості молоді.....</i>	23
3. <i>Командно-ігрова методика навчання молоді через дію і участь.....</i>	24
<i>Головні поняття теми.....</i>	25
<i>Корисні джерела.....</i>	26
Тема 4. Забезпечення участі молоді в муніципальному плануванні.....	26
1. <i>Поняття «участь молоді в муніципальному плануванні».....</i>	26
2. <i>Форми забезпечення участі молоді в муніципальному плануванні.....</i>	28
<i>Головні поняття теми.....</i>	36
<i>Корисні джерела.....</i>	36
МОДУЛЬ 2. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ	38
Тема 5. Політико-правові засади участі молоді у муніципальному плануванні в Євросоюзі	38
1. <i>Молодіжна політика в Євросоюзі.....</i>	38
2. <i>Європейська Хартія місцевого самоврядування.....</i>	41
3. <i>Переглянута Європейська хартія про участь молоді в житті суспільства на місцевому і регіональному рівні.....</i>	42
<i>Головні поняття теми.....</i>	43
<i>Корисні джерела.....</i>	44
Тема 6. Українське законодавство про участь молоді в муніципальному плануванні	44
1. <i>Конституція України про участь в місцевому самоврядуванні.....</i>	45
2. <i>Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».....</i>	46
3. <i>Закон України «Про відкритість використання публічних коштів».....</i>	47
4. <i>Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».....</i>	47
5. <i>Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».....</i>	48
<i>Головні поняття теми.....</i>	49
<i>Корисні джерела.....</i>	49
Тема 7. Місцеві політико-правові механізми участі молоді в муніципальному плануванні	50
1. <i>Регулювання місцевих ініціатив у статуті територіальної громади.....</i>	50
2. <i>Стратегія сталого розвитку міста.....</i>	52

3. Нормативні засади громадської участі у містобудівному плануванні	53
Головні поняття теми.....	54
Корисні джерела.....	54
МОДУЛЬ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ В	
МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ	56
Тема 8. Організація участі громадськості у муніципальному плануванні	56
1. <i>Форми участі громадськості у муніципальному плануванні</i>	<i>57</i>
2. <i>Порядок проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні.....</i>	<i>58</i>
3. <i>Адвокація та молодіжні громадсько-політичні організації.....</i>	<i>60</i>
Головні поняття теми.....	62
Корисні джерела.....	62
Тема 9. Молодіжні ради як учасники муніципального планування	63
1. <i>Формування та структура муніципальних молодіжної ради</i>	<i>63</i>
2. <i>Порядок роботи муніципальних молодіжних рад.....</i>	<i>64</i>
3. <i>Повноваження муніципальних молодіжних рад.....</i>	<i>65</i>
Головні поняття теми.....	66
Корисні джерела.....	66
Тема 10. Тайм-менеджмент у молодіжному муніципальному плануванні	67
1. <i>Значення тайм-менеджменту для молодіжного муніципального планування</i>	<i>67</i>
2. <i>Хронометраж часу</i>	<i>68</i>
3. <i>Три справи на день.....</i>	<i>71</i>
4. <i>Метод Альпи</i>	<i>72</i>
5. <i>Матриця часу.....</i>	<i>77</i>
6. <i>Технології мережевого планування.....</i>	<i>78</i>
Головні поняття теми.....	81
Корисна джерела.....	82
Тема 11. Психологічні аспекти підготовки молоді до участі у муніципальному плануванні	82
1. <i>Тренінги як форма підготовки молоді до муніципального планування</i>	<i>82</i>
2. <i>Вправи з формування командних вмінь молоді.....</i>	<i>83</i>
3. <i>Вправи з формування лідерських якостей молоді</i>	<i>87</i>
Корисні джерела.....	91
СЛОВНИК.....	93

ПЕРЕДМОВА

Згідно з соціологічними дослідженнями, у 2015 році лише 4% молодих громадян у віці від 14 до 35 років мали досвід участі в державному управлінні та реформуванні системи надання адміністративних послуг. При цьому 43% навіть не цікавляться законодавчим і бюджетним процесами (www.gfk.com).

Як правило, це пов'язано з песимізмом і зневірою у здатність на щось впливати. Подолання цих настанов – виклик, що постає перед молоддю і суспільством. Є підстави вважати, що відповіддю на нього може стати муніципальне планування. Сьогодні переважна більшість молодих українців безпосередньо стикається з безліччю локальних проблем. Часто вони цілком вирішувані, і завдання полягає в тому, щоб допомогти молодим людям це усвідомити і почати діяти, розробляючи і просуваючи власні проекти, плани і програми покращення життєдіяльності тих територій, на яких вони мешкають – від окремих будинків і вулиць до цілих міст.

Відповідно до цього в посібнику розкриваються теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади участі молоді в муніципальному плануванні, знання яких має сприяти розвитку громадянської культури молодіжних груп, а відтак, – підвищувати реальну спроможність молодих людей власноруч формувати краще майбутнє своєї Батьківщини.

Важливе завдання посібника – стимулювати самостійну роботу молоді. Для цього надається інформаційно-навчальна допомога в підготовці до громадської діяльності, розробці та обґрунтуванні муніципальних ініціатив, формуванні молодіжних проектних команд.

Посібник включає виклад основних тем курсу, питання для самоперевірки, списки корисних джерел за темами та словник.

МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

Ключові питання модуля:

Що таке муніципальне планування? Які його об'єкти та суб'єкти? Що таке місто і як воно історично розвивалося?

Як образи міста та його соціологічні моделі впливають на характер муніципального планування? Чому молодь має брати участь у цій діяльності? Які її риси можуть сприяти цьому, а які навпаки заважати?

І що слід передусім зробити для залучення молодіжних груп до реальної участі у муніципальному плануванні?

ТЕМА 1

МУНІЦИПАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК БАГАТОМІРНА ДІЯЛЬНІСТЬ

План

1. Поняття «муніципальне планування».
2. Об'єкти та суб'єкти муніципального планування.
3. Завдання муніципального планування.

1. Поняття «муніципальне планування»

Муніципальне планування – це діяльність з обґрунтованого вибору напрямків сталого розвитку територіальної громади, оптимального розподілу у часі і просторі потрібних для цього людських, матеріальних, фінансових, інтелектуальних і культурних ресурсів.

Наближені поняття – «муніципальне прогнозування», «муніципальне проектування» та «муніципальне програмування».

Перше позначає відтворення закономірних тенденцій розвитку територіальної громади та визначення умов, потрібних для забезпечення її сталої життєдіяльності в майбутньому.

У такий спосіб забезпечується підґрунтя для проектування, тобто конструювання завершених, здійснених, конструктивно та функціонально цілісних ідеальних моделей громади (міста, селища або села (кількох сіл), її окремих об'єктів і підсистем (територіальних, соціально-економічних, житлово-комунальних, транспортно-технічних, культурно-духовних та ін.).

У свою чергу, муніципальне проектування відіграє роль стартової площадки для програмування та планування, з якої перше встановлює алгоритм (послідовність заходів) реалізації проекту, а друге розподіляє потрібні для цього ресурси між виконавцями та визначає час виконання проектних робіт.

2. Об'єкти та суб'єкти муніципального планування

Головний суб'єкт і водночас головний об'єкт муніципального планування – територіальна громада певного населеного пункту (міста, селища, села або кількох сіл). У США вона носить назву «тауншип» або «муніципалітет». У Швеції – «комуна». У Польщі – «гміна». У країнах з англосаксонськими традиціями місцевого управління термін «муніципалітет», як правило, вживається лише для позначення органів місцевого самоврядування у містах.

За Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Отже, територія спільного проживання – базова ознака територіальної громади. На її підґрунті формуються економічні, соціальні, культурні та інші зв'язки, сукупність яких утворює органічну громадську єдність між різними людьми та групами.

Органічність територіальної громади проявляється в тому, що вона має стійку спрямованість до самовідтворення протягом тривалого часу. За сприятливих умов це може проявитися у її територіальному розширенні.

Примітна ознака сучасності – нестримний розвиток та укрупнення міст, виникнення значних за населенням і територією міських агломерацій – сукупності територіально наближених один до одного населених пунктів, об'єднаних міцними економічними, транспортними, культурними, рекреаційними (тобто спрямованими на відновлення здоров'я, відпочинок) зв'язками.

Тим самим виникають надскладні соціально-економічні і техногенні системи, що можуть об'єднувати величезні маси населення. Ці системи та їх підсистеми виступають об'єктами муніципального планування. Йдеться про архітектурні об'єкти, транспортно-комунікаційні розв'язки, громадські організації, комунальні підприємства, культурно-дозвіллеві центри, місцеві політичні рухи та ін.

У більшості цивілізованих країн усі члени територіальних громад мають рівне право на участь в управлінні місцевими справами. Тобто вони виступають потенційними суб'єктами муніципального планування.

Через складність і багатомірність цієї діяльності в сучасних умовах вона вимагає і професійних суб'єктів, що мають для цього відповідні експертні знання та фахову підготовку (правничу, архітектурну, інженерно-технічну, фінансову та ін.). Отже, відбувається професіоналізація місцевого управління та формування в муніципалітетах (органах місцевого самоврядування) спеціального допоміжного експертно-консультативного апарату, представники якого беруть активну участь у муніципальному плануванні.

Водночас це може стимулювати відчуження рядових громадян від процесу прийняття значущих планових рішень, а відповідно, створюються можливості для різноманітних зловживань з боку непідконтрольної адміністрації. За цих умов вкрай важливими є громадянська муніципальна освіта та мережа активних громадських організацій, спрямованих на залучення представників різних груп

до муніципального планування з метою забезпечення врахування громадських інтересів.

3. Завдання муніципального планування

Завдання муніципального планування поділяються на кілька блоків.

Перший, економічний, охоплює питання забезпечення сталого економічного розвитку території муніципального утворення (міської агломерації, міста, селища, села або кількох сіл). Йдеться про розвиток комунальної, транспортної, інформаційної інфраструктури (енергетичні, дорожні, комунікаційні мережі), впровадження екологічно-безпечних технологій виробництва, поширення альтернативної енергетики. Крім того, важливим є сприяння підприємницькій активності населення, створенню нових робочих місць.

Ключове завдання – планування розвитку об'єктів муніципальної власності. Головний з них – території населених пунктів, ті або інші земельні ділянки. З цим безпосередньо пов'язана розробка генерального плану населеного пункту – містобудівна документація, якою визначаються напрями, межі та планувальні обмеження територіального розвитку, функціональне зонування його територій, принципи організації мережі вулиць та доріг, інженерного обладнання, інженерної підготовки і благоустрою, захисту території від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони природи та історико-культурної спадщини, черговості освоєння території.

Стратегічним є завдання формування муніципального бюджету: планування утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних інтересів територіальної громади, виконання програм її розвитку.

Наступний блок завдань муніципального планування – соціальний. Він спрямований, насамперед, на підтримку груп ризику (молоді, дітей, жінок та ін.) та формування механізмів забезпечення соціального партнерства між роботодавцями, робітниками та територіальною громадою.

Важливий блок завдань муніципального планування – гуманітарно-культурний – має на меті забезпечення умов для максимально повного задоволення духовних, освітніх, рекреаційних потреб членів територіальної громади. Тут слід указати на проблему зростання вільного часу: певною мірою звільняючись через розгалужену систему державних і муніципальних закладів від соціальних негараздів, одержуючи гарантований дохід, простір для духовно-громадянської самореалізації, широкі верстви населення (в тому числі і молодь!) не завжди поспішають усім цим скористатися, а навпаки, нерідко залучаються в нескінченну споживацьку гонитву, не виявляючи особливого бажання проявити себе у творчій та соціально відповідальній праці на користь громади.

Відтак муніципальне планування сталого розвитку територіальної громади орієнтоване на формування інфраструктури використання вільного часу на соціально-значущих напрямках (заклади освіти, культури, здорового відпочинку, туризму, спорту та ін.).

Головні поняття теми

муніципальне планування, прогнозування, проектування, програмування, громада, муніципалітет, місцеве самоврядування, муніципальний бюджет

Корисні джерела

1. Воронкова В.Г. Муніципальний менеджмент : Навч. посібник для вузів / В.Г. Воронкова. – К. : Професіонал, 2004. – 256 с.
2. Куйбіда, В.С. Муніципальне управління: Аспект інформатизації : [Монографія] / В.С. Куйбіда. – К. : Знання, 2004. – 360 с.
3. Круш П.В. Муніципальне управління : Навчальний посібник для вузів / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. – К. : Центр навч.літ., 2006. – 168 с.
4. Стратегічне планування муніципального розвитку: навчально-методичний посібник / ДП «Укртехінформ». – Київ, 2013. – 205 с.

5. Фелтиновські М. Участь громадськості в просторовому плануванні в Польщі як елемент заснованого на фактах планування міста на прикладі Лодзі / М. Фелтиновські // Журнал європейської економіки. – 2015. – Т.14. – № 3. – С. 287–297.

ТЕМА 2

ОБРАЗ МІСТА У МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Історичні аспекти становлення міста від Античності до Нового часу.
2. Основні концепції соціології міста.

1. Історичні аспекти становлення міста від Античності до Нового часу

Місто – один із найскладніших об'єктів муніципального планування. З огляду на це, слід звернути особливу увагу на історичні аспекти його становлення як особливої динамічної цілісності. Насамперед зупинимося на античному полісі, який вплинув майже на всі наступні етапи розвитку людської цивілізації та її центральній складовій – міста.

Дослідники цікавилися проблемою полісу з давніх-давен. Ще давньогрецький історик Фулідід (460 – 396 р.р. до н.е.) відрізняв поліси від інших утворень за наявністю:

- «урядових будівель», тобто інституту управління; «гімнасії», тобто інституту виховання та освіти;
- «театру» або, у сучасній термінології, інституту відпочинку та культури;
- «площі» – політичного та торгового простору;
- водойми, або, як казали б у наш час, інфраструктури, потрібної для водопостачання та забезпечення;
- територіальних кордонів з сусідами – основної ознаки полісу;

– територіально-адміністративних зборів усіх громадян.

У той же час для багатьох давногрецьких авторів поліс, передусім, виступав як певний колектив, у певний спосіб організована спільність людей (Фуکیدід, Геродот, Ксенофонт, Аристотель). Фуکیدід вкладав цю думку в уста афінського державного діяча Нікія (475 – 413 р.р. до н.е.): «Адже держава – це люди, а не мури і не кораблі». Ксенофонт (430 – 356 р.р. до н.е.) вбачав полісну форму організації у діях грецьких військових найманців на ворожій території персів.

Аристотель визначав поліс як найвищу форму суспільного життя. На думку філософа, людські співтовариства поступово розвивалися від домогосподарства, села, племені до полісу: «Співтовариство цілком завершене, якщо складається з декількох селищ та утворює поліс. Призначення його цілком самовизначене: поліс виникає заради потреб життя, але існує він заради благого життя».

Філософ вважав, що більш ранні форми спільнот забезпечують життя індивіда лише у фізичному сенсі, а добродесне життя досягається тільки в рамках поліса. При цьому поліс – це, передусім, колектив, спільнота вільних людей, громадян («громадянин той, хто може бути суддею і магістратом» або «ми ж будемо вважати громадянами тих, хто бере участь у суді і народних зборах», а також землевласників (лише громадянам дозволялося мати землю у полісі). Тобто характерною ознакою поліса виявлявся збіг політичного колективу та колективу земельних власників, взаємна обумовленість громадянського статусу та права власності на землю [1, 2].

Особливим етапом розвитку міст став період Римської імперії, яка зберегла та переорієнтувала на себе більшість грецьких колоній Південного Причорномор'я, створила нові римські провінції, будувала нові міста, встановлювала нові торгівельні шляхи та дороги, підтримувала порядок. Були впроваджені нові технології будівництва доріг, що дозволило тримати їх у доброму стані, створити обслуговуючу їх інфраструктуру, у містах впроваджено систему гігієни (лазні), водогін (акведук), систему каналізація. До того ж, велика

увага стала приділятися сфері розваг (колізеї та театри), а також символічному закріпленню перемог (тріумфальні арки). Відбувалося поєднання релігійного культу та політичної влади, поділ на адміністративні центри та локуси (тобто окремі райони). Так, територіальний поділ родоплемінної спільноти у Греції на філи, у Римі був відтворений у відповідній організації виборчих територій та влади. У Римі та Римській імперії інститути влади одержали своє архітектурно-просторове закріплення.

Римські колонізатори у взаємодії з місцевими племенами сформували систему міського укладу. Зараз би сказали, що це була своєрідна римська територіальна франшиза (тобто сукупність благ, що складаються з прав користування методів та технологій облаштування певної території). Орієнтовно з IV століття Римська імперія стала виводити гарнізони з переферійних міст. У той же час і міста метрополії починають деградувати (занепадати) внаслідок надмірної розкоші, розшарування суспільства та варварської навали, як ззовні, так і зсередини (варваризація армії та деяких галузей економіки).

Загибель Римської імперії відкинула Європу на п'ять віків у «темне середньовіччя». Проте у X ст. (в Італії – з IX ст.) починається бурхливе зростання середньовічних міст, що стали спадкоємцями культури античного світу (це стверджувала «романістична» теорія міста (Савіньї, Тьєррі, Гізо, Ренуар). Водночас численні війни, набіги, навали зумовляли формування поселень навколо фортець (цей фактор містоутворення в центрі уваги так званої «бургової теорії міста» (Кейтген, Метланд).

Нероманізовані міста стали розвиватися разом з формуванням феодальних відносин, професіоналізацією і зростанням продуктивності ремесел, значення яких вкрай зросло у зв'язку зі становленням масового ринкового виробництва. Відповідно до цього у містах утворювалися специфічні форми самоорганізації (цехова професіональна ієрархія, гільдії, кінонії або корпорації та ін.).

Крім того, до значущих факторів виникнення міст відносять їх географічне розташування відносно торгівельних шляхів, річок, морського узбережжя (так звана «ринкова» теорія міста Зома, Шредера, Шульте); зв'язок розвитку міст з

рівнем розвитку сільських громад («маркова» теорія міста Маурера, Гирке, Бєлова). Не менш важливе значення визнається за фактором впливу феодальної системи: феодали були зацікавлені в отриманні додаткових коштів, які могли надати лише нові міста. Відтак навколо феодального центру (замку, села, монастиря з наявністю ремісничого виробництва та торгівельних шляхів) утворювалися нові міста (це стверджує "вотчинна" теорія міста Ейхгорна, Ніча та ін.). Нерідко великі феодали стимулювали їх розвиток, призначаючи податкові пільги, різні привілеї, які фіксувалися у бурговому праві, наприклад, у міських хартіях.

Із часом населення міст дедалі збільшувалося. Крім світських і духовних феодалів, представників сеньйоральної і королівської адміністрації, ремесників і купців, виникла постійно зростаюча категорія людей, яку умовно можна назвати інтелігенцією. Насамперед, йдеться про лікарів, вчителів, викладачів шкіл та університетів, а також адвокатів, нотаріусів та ін. З розвитком товарно-грошових відносин з'являються фігури лихварів і банкірів.

У зв'язку з появою нових соціальних суб'єктів міської життєдіяльності формуються інститути самоврядування та починається політична боротьба – боротьба міста і сеньйора, міста і короля, яка в історичній науці отримала назву комунального руху. У різних регіонах Західної Європи комунальний рух мав свій характер. У Північній і Середній Італії та Південній Франції міста вже в X-XII ст. домоглися незалежності. Автономію отримали також багато міст у німецьких землях. Деякі міста в німецьких землях отримували статус міст-республік. Вони управлялися міською радою на чолі з бургмістром. Ці міста жили за Магдебурзьким правом, розробленим спеціально для міста Магдебурга (звідси його назва).

Магдебурзьке право є класичним правом міської самостійності. В результаті комунального руху на німецьких землях отримали незалежність і статус міст-республік Гамбург, Бремен, Франкфурт-на-Майні та ін. Багато міст Північної Франції, практично не романізовані, такі як Суассон, Ам'єн та ін., а також міста Фландрії – Брюгге, Гент та ін. – в результаті комунального руху

стали містами-комунами, зі своїм самоврядуванням, вільними від сеньйорального залежності [3].

Епоха Великих географічних відкриттів, посилення міжнародної торгівлі, централізація влади та колонізація нових земель визначили необхідність промислової революції, адміністративно-територіального управління та зростання ролі буржуа – все це, у свою чергу, зумовлювало подальший розвиток міст у Новий час. Поступ військової техніки, зв'язані з цим зміни у влаштуванні оборонних споруд, удосконалення шляхів сполучення, у свою чергу, не могли не позначитися на специфіці планування міських забудов.

Важливим фактором містутворення було розширення духовної і соціальної свободи городян у зв'язку з подоланням монополії окремих релігій, розвитком філософії і науки Нового часу. Можна говорити про межі цієї свободи, але не підлягає сумніву те, що для розвитку міста як динамічної цілісності зі здатністю до самоорганізації виявлялася надзвичайно потрібна атмосфера суб'єктивного відчуття кожним індивідом наявності свободи, відчуття можливості вибору думок, об'єднань, спілок, форм діяльності.

І, нарешті, одна важлива обставина, яка, на думку П. Розенвалона, висвітлює специфіку модерного міста: воно виступає відображенням новітньої урбаністичної парадигми, яка пов'язує ринок і громадянське суспільство. Як ринок являє собою систему розподілу праці, так і громадянське суспільство постає як система розподілу думок, ідей та об'єднань. Як на міському ринку панують ціни, вільні від адміністративного законодавчого примусу, так і в громадянському суспільстві обертаються вільні думки та позиції, утворюються різноманітні громадянські об'єднання, непідконтрольні державній сакралізації і легітимізації. Як міський ринок живе в умовах цін, що постійно коливаються, так і в громадянському суспільстві коливається індекс громадських думок, змінюються переконання та переформатовуються соціальні цілі міських об'єднань [4, с.32–33].

2. Основні концепції соціології міста

На думку Соболевської М., соціологічні концепції міста можна поділити на два напрямки: економічний та соціокультурний [5, с.32–33].

Перший пов'язаний з ідеями К. Маркса та Ф. Енгельса. У творі «Становище робітничого класу в Англії» (1845 р.) Ф. Енгельс на значній емпіричній основі (статистичних та газетних матеріалах, звітах парламентських комісій, листах, записах пасторів та докторів, фабричних інспекторів, звітах урядових комісій, шерифів та міських комітетів, таблицях смертності, власних спостереженнях) аналізував звички і повсякденне життя робочих. Зазначені питання розглядалися у розділі «Великі міста». Великі міста трактувалися в якості простору та центру робітничого руху, що має особливе значення для економічного та політичного життя суспільства. Муніципальне управління – «комуна» – стало образом цілої ідеологічної течії, але не еволюційної, а революційної, заради нового робітничого класу. Тобто відбулася економічна абсолютизація частини відносно цілого.

На протиположності комуністичній ідеології у Німеччині був створений «Союз соціальних наук і соціальної політики», який відіграв значну роль у розробці теорії міста у Німеччині. Він був заснований у 1872 р. університетськими професорами, чиновниками і підприємцями з метою вирішення «соціального питання». Його активними членами були Ф. Теніс, М. і А. Вебери, Р. Шмоллер та інші відомі вчені. Їх роботи стосувалися положення ремісників, кустарів, людей, зайнятих у торгівлі, на комерційному флоті, транспорті та ін., за винятком проблеми індустріальних робітників (уряд Бісмарка не дозволяв їй торкатися). Ідейним лідером Союзу за соціальну політику був М. Вебер, який, так само як і інші учасники організації, проводив власні емпіричні дослідження. М. Вебер значно пізніше підготував окрему роботу, яка розглядала причини і наслідки бурхливого росту міст («Місто», 1905).

У цій роботі він розглядав місто як місце, в якому можна побачити багато ключових рис сучасної урбанізованої території: зростання бюрократії, змінюваність уряду, демократію, купецький клас і ранні капіталістичні

підприємства. Серед головних ознак міста він відзначав такі: регулярний обмін між місцевим і приїжджим населенням, отримання прибутку та задоволення потреб жителів, тобто наявність товарно-грошових відносин і ринку.

При цьому наслідком міського способу життя виступає зниження ймовірності особистісних контактів. Стародавні міські поселення перетворювалися в європейські міста внаслідок зміни ціннісно-світоглядних орієнтацій людей, появи нового типу культури – західної, раціональної. Городяни спочатку перемогли в морально-світоглядній області, потім – у політичній і тільки згодом – в економічній. Місто, за Вебером, почалося з культури, а не з економіки, це його сутнісний і базовий потенціал, у тому числі і для розвитку економіки. Місто в господарському сенсі він пропонує відрізнити від міста в адміністративно-політичному сенсі. В першому правлять ринок і гроші, у другому – фортеця, гарнізон і наймана армія. В економічному плані М. Вебер ділить місто на дві категорії: місто споживачів і місто виробників. На думку М. Вебера, матеріальне процвітання міста багато в чому залежить від того, які соціальні верстви є найбільш численними споживачами. У своїй роботі М. Вебер представив ідеальний тип «повного міського співтовариства», основними рисами якого були захисні споруди, ринок, суд, відносна форма асоціації, хоча б часткова політична автономія. Проте становлення європейських монархій, національних держав та імперій, зростання капіталізму приводило до втрати такими містами незалежності [6].

У дослідженні міста та села важливою стала концепція «ідеальних типів» Ф. Тьоніса (1855-1936), а саме «громади-спільноти» та «суспільства». «Громадські відносини» притаманні селу, де панують зв'язки спорідненості і сусідства, засновані на спільності духу, думок і вірувань. «Суспільні відносини» характерні для міст і засновані на раціональних договірних засадах. Тут відбувається занепад «громадських відносин» – наприклад, розпад сімейних зв'язків. У роботі «Спільнота та суспільство» (1887 р.) Ф. Тьоніс писав: «Місто складається з вільних особистостей, які входять в контакт один з одним, обмінюються і співпрацюють, але жодна спільнота не виникає між ними...

Навпаки, ці численні зовнішні контакти, контракти і договірні відносини лише прикривають внутрішню ворожість і антагоністичні інтереси». На відміну від Ф. Тьонісу, Г. Зіммель (1858-1918) вважав розвиток міст прогресивним процесом. Кількісне зростання соціальних контактів змінює їх якісний характер. Міжособистісним відносинам більш притаманні раціоналізм, байдужість, замкненість і відособленість. Раціоналізм зумовлений пануванням у містах грошового господарства і товарного виробництва. Звільнення від колишнього регулювання поведінки з боку соціальної групи – передумова вільного і самобутнього розвитку особистості. З іншого боку, таке звільнення веде до самотності. У творі «Великі міста і духовне життя» Г. Зіммель писав: «Близькість і скупченість лише підкреслюють духовну віддаленість. Адже це, очевидно, тільки зворотний бік тієї ж свободи, що при цьому ніде не відчуваєш себе таким самотнім і покинутим, як саме серед загальної тисняви великих міст».

Чиказька школа мала особливий вплив на формування соціології міста. У Чикаго вперше у світі був заснований соціологічний факультет (1892 р.), американський соціологічний журнал (1895 р.) та Американське соціологічне товариство (1905). Становлення чиказької школи соціології пов'язано з А. Смоллом, Дж. Вінсентом, У. А. Томасом. Саме тут був розроблений Р. Парком (1864 – 1944 рр.) соціально-екологічний концептуальний підхід та введений концепт (тобто ідея, поняття) «міського середовища». Р. Парк встановив взаємозв'язок між змінами в екологічній організації міста (а саме у концентрації населення, розширення ринків, поділу праці, розвитку транспортно-комунікаційних мереж) та змінами у звичках, почуттях і характері людей. Його традицію продовжував Е. Берджесс (1886-1966), який надав концепції прикладного звучання у дослідженні локальних спільнот у «концентричних зонах» та картографуванні соціально неоднорідних районів міста.

Роботи чиказької школи стали підґрунтям для досліджень Л. Вірта (1897-1952) – президента Американської соціологічної асоціації (1947-1948), першого президента Міжнародної соціологічної асоціації (1949-1953), одного із засновників концепції урбанізму та автора концепту «міський спосіб життя». Він

визначив найбільш значущі ознаки міста, що створюють специфічний спосіб життя, а саме: чисельність і щільність населення, соціальна гетерогенність. У містах зв'язки споріднення, сусідства та солідарності (вплив концепції Ф. Тьоніса) слабшають і замінюються суперництвом. Міська культура характеризується анонімністю і поверхневими міжособистісними контактами, зниженням ролі територіально-родинних зв'язків, наявністю безлічі культурних стереотипів, нестійкістю статусу і мобільністю особистості, слабкістю традицій і соціального контролю. «Урбанізм» він розглядав у традиції чиказької школи в екологічній перспективі (місто як особлива структура), на рівні соціальної організації (взаємозалежність людей) і на рівні особистості (її деперсоналізація).

Нікітін В.А виділяє такі способи розуміння міста:

- найбільш розповсюджений ремісничий підхід, за яким місто розглядається як якийсь виріб, річ, створена майстрами, історія міст представляється як історія шедеврів і зразків, способів виготовлення, стилів тощо;

- міфологічний підхід розглядає місто як місце втілення волі богів, долі, як сакральний простір, історія міста – це історія чудесних подій, прояв унікальності саме цього місця;

- інженерний підхід представляє місто як складно влаштовану машину, що забезпечує життєдіяльність та як функціональний простір діяльності машин виробництва (зонування і забезпечення транспортних, енергетичних та інших зв'язків у процесі проектування і управління);

- науковий підхід передбачає уявлення про місто як якийсь ідеальний об'єкт, характерний для сфери економіко-географічних досліджень, обґрунтування проектів районного планування і взагалі соціальної політики;

- гуманітарний підхід припускає представлення міста з точки зору організації процесів життєдіяльності у протиставленні «організм – середовище», історія міст виступає як еволюція середовищної поведінки містян, форм організації і представлення міста;

- формальний (авангардний) підхід описує місто як форму, яка виявляється в художніх утопіях авангарду;
- семіотичний підхід до міста описує його як текст, який пред'являється через безліч мов (архітектурних, інформаційних, національних і т. д.) і виражає деякі глибинні структури суспільного устрою і свідомості;
- організаційний підхід представляє місто як співорганізовану сукупність діяльності найбільших суб'єктів, що діють у місті; основною формою такої співорганізації виступають проекти і програми розвитку міст, основна лінія історії – це зміна форм управління [7].

Популярною залишається схема аналізу образу міста К. Лінча. Він виокремив у образі міста абстрактні характеристики та ознаки, що впливають з досвіду індивіда. Перші складаються з: 1) пізнаваності – наскільки окреме місце помітне серед інших, 2) структури – співвіднесеності об'єкта зі спостерігачем та іншими об'єктами, 3) практичне або емоційне значення місця для інформанта. Абстрактні характеристики сприйняття міста – це шлях, орієнтир, кордон (околиця), вузол, район [8].

Основними завданнями на першому етапі визначення проекту муніципального планування є визначення базового образу міста та значущих проблем для міської життєдіяльності. На цьому підґрунті можуть бути сформульовані програми досліджень та спроектовані рішення різноманітних міських проблем. Від визначення домінуючого образу міста в цілісності його життя залежить як будуть впроваджуватись проект і план муніципального розвитку, визначатися його суб'єкти та стейкхолдери, формулюватися інтерпретація та операціоналізація проблеми планування, а тому й напрям вирішення нагальних проблем міста.

Головні поняття теми

місто, поліс, громадянське суспільство, повне міське співтовариство, міський спосіб життя, урбанізм

Корисні джерела

1. Античная Греция: проблемы развития полиса / Редкол.: Е. С. Голубцова (отв. ред.) и др. – М. : Наука. – Т. 1 : Становление и развитие полиса / Г. А. Кошеленко, Г. Ф. Полякова, В. П. Яйленко и др. – 1983. – 423 с.
2. Город и государство в древних обществах/ Отв. ред. В. В. Мавродин. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1982. – 336 с.
3. Карева В.В. Средневековый город // Карева В.В. История Средних веков. М.: ПСТБИ, 1999 // <https://www.sedmitza.ru/lib/text/441076>.
4. Пасько Я. Историчні аспекти урбанізації// Соціологія міста: навчальний посібник / [Л. В. Малес, В. В. Середа, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока та ін.]; за заг. ред. О. К. Міхеєвої. – Донецьк: вид-во «Ноулідж», 2010. – 464 с.
5. Соболевська М. Основні соціологічні концепції міста / [Л. В. Малес, В. В. Середа, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока та ін.]; за заг. ред. О. К. Міхеєвої. – Донецьк: вид-во «Ноулідж», 2010. – 464 с.
6. Киселев И. Ю. Социология города: учебное пособие / И. Ю. Киселев, Л. Д. Руденко; Яросл. гос. ун-т им. П. Г. Демидова. – Ярославль : ЯрГУ, 2012. – 120 с.
7. Никитин В. А. Принцип города: организационное представление / В. А. Никитин, Е.Н. Никитина. – Тольятти : [б. и.], 2000. - 47 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа :<http://v2.circleplus.ru/personalia/odi/nikitin/pg>.
8. Линч К. Образ города / Пер. с англ. В.Л. Глазычева; Сост. А. В. Иконников. Под ред. А.В. Иконникова – М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.

ТЕМА 3

МОЛОДЬ ЯК ОСОБЛИВА ГРУПА НАСЕЛЕННЯ

План

1. Соціально-демографічні особливості молоді.
2. Духовно-культурні особливості молоді.

3. Командно-ігрова методика навчання молоді через дію і участь.

1. Соціально-демографічні особливості молоді

За Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», молодь – це громадяни України віком від 14 до 35 років. За класифікацією ООН, до молоді належать особи, чий вік становить від 15 до 24 років.

Такі відмінності у визначенні вікових рамок «молодості» не випадкові з огляду на особливості соціального становлення людини в різних країнах світу. Спостерігається певна залежність між рівнем соціокультурного розвитку та віковими межами молодості. Чим вище рівень розвитку, чим складніше і масштабніше обов'язки, які людина повинна виконувати в суспільстві, тим більше часу віддається на формування для цього відповідних знань і вмінь, а отже, тим довше людина зберігає статус молоді. Стан «переходу», в якому перебуває молодь, зумовлює такі її соціальні особливості як мобільність, відкритість змінам, здатність адаптуватися до нового.

Водночас перехідний стан визначає відносну слабкість соціальних зв'язків молоді людини із суспільством. За певних умов вони можуть навіть припинятися, що зумовлює відчуження молоді від суспільства. Безробіття, бідність, культурна відокремленість – все це характерні явища у середовищі молоді, що вказують на особливі зони її відчуження.

Недостатність соціальних зв'язків може компенсуватися включенням молоді в неформальні маргінальні групи, що нерідко протистоять суспільству. На думку деяких авторів (наприклад, Г. Маркузе), молодіжні нетрадиційні громадські рухи виконують позитивну роль, розчищаючи простір для затвердження нових, більш прогресивних форм суспільного життя. Але нерідкі випадки, коли руйнівний потенціал молодіжних маргіналів на багато порядків перевищував їх спроможність до творення (молодіжний вандалізм, бандитизм та ін.).

Протистояння цим негативним тенденціям зв'язано з творенням інституційних платформ (тобто сукупності організацій, установ, правових норм і моральних настанов) відновлення взаємозв'язку молоді та суспільства. Йдеться про молодіжний підприємницький рух, громадські організації молоді, заклади освіти, культури та спорту. Всі ці інституційні форми можуть і повинні забезпечувати самореалізацію молодих людей, забезпечувати їх спроможність виступати учасниками муніципального управління.

2. Духовно-культурні особливості молоді

Динамізм соціального стану молоді зумовлює її потужні орієнтації на майбутнє, вихід за межі буденності, а відтак, її природну схильність до проектного мислення. У той же час така схильність, звичайно, не реалізується автоматично, вимагаючи сприятливих зовнішніх соціальних умов і значних зусиль від самої молодої людини. Брак довіри до молоді, надмірний консерватизм і застиглість загальноприйнятих правил сприяють виникненню гострих ціннісних конфліктів «батьки – діти», в яких молоді люди можуть потрапляти в пастки утопічного максималізму (згадаймо французьких студентів, які під час заворушень 1968 року у Парижі вигукували: «Вимагайте неможливого! Будьте реалістами!») або деструктивного нігілізму та повної зневіри у можливості позитивних соціальних змін.

У попередженні цих тенденцій важливу роль відіграє відповідна система громадянського виховання та освіти, яка повинна мати значну філософсько-світоглядну та організаційно-практичну складову, спрямовану на відтворення віри в минуле, теперішнє і майбутнє. Центральна ідея цієї системи – відмова від моделі, в якій молодь вчать, а натомість впровадження моделі, яка створює умови, щоб молодь вчилася. Тобто йдеться про використання технологій командного навчання через участь і дію (*participatory learning action methodology*), за допомогою якої можливе формування методичної та організаційної інфраструктури громадянської освіти молоді. При цьому слід враховувати, що на відміну від зрілої людини, молоді люди вкрай важко

переживають невдачі, а отже, слід планувати рівень складності розв'язуваних завдань, поступово рухаючись від простого до складного та всіляко зміцнюючи віру молоді в себе.

3. Командно-ігрова методика навчання молоді через дію і участь

Навчання через участь і дію передбачає організацію роботи із залучення молоді до муніципального планування за такими правилами:

- 1) учасники молодіжних команд мають працювати над реальними соціально-проектними завданнями, а не над вигаданими кейсами;
- 2) навчати один одного, а не чекати допомоги вчителя/тренера;
- 3) мати можливість займатися впровадженням одержаних результатів.

Саме за цими правилами у рамках Літньої школи молодіжного муніципального планування (21-25 серпня 2016 року, о. Хортиця, м. Запоріжжя) була організована і проведена ділова командна гра «Засідання молодіжної/громадської ради міста».

Підготовка ділової гри

Перед початком ділової гри «Засідання молодіжної/громадської ради міста» було створено 4 молодіжні команди (10-12 представників молоді з різних регіонів України у кожній), які мали підготувати презентаційні матеріали муніципальних ініціатив («діагностуючі малюнки-діаграми», «лінії часу», «картки пропозицій» та ін.) з вирішення конкретних муніципальних проблем, визначених за допомогою дослідницької екскурсії «Незамилене око» у місті Запоріжжя та порівняння досвіду муніципалітетів різних куточків України.

Організація дискусії під час ділової гри

На першому етапі (1 година 20 хвилин) учасники були розділені на дві секції (комітети) по дві команди (громадські групи) в кожній. Кожна команда делегувала своїх представників (1-2 особи) до іншої секції, на якій вони представляли муніципальні ініціативи своєї команди на секційному обговоренні. За результатами презентацій простим голосуванням учасники секції визначили одну найкращу пропозицію.

На другому етапі (1 година 20 хвилин) секції (комітети) брали участь у спільному засіданні громадської ради в одній залі і представляли відібрані ними ініціативи експертам, за участі яких серед них мала бути визначена найкраща.

Порядок презентацій муніципальних ініціатив

Презентації муніципальних ініціатив під час всіх засідань передбачали:

- доповідь представника (представників команд);
- запитання доповідачу (співдоповідачу) і відповіді на них;
- виступи експертів;
- оголошення головуючим на засіданні про припинення обговорення;
- заключне слово доповідача і співдоповідача.

Час для виступів

Час для доповіді надавався, як правило, в межах 10 хвилин, для заключного слова - до 5 хвилин. Для виступів при обговоренні надавалося до 3 хвилин. Для виступів з порядку ведення засідання, з мотивів голосування, для заяв, для внесення пропозицій, повідомлень і довідок - до 2 хвилин. Головуючий мав право продовжити час для виступів не більше, як на 2 хвилини. Для більшого часу виступу була необхідна згода більшості присутніх.

Можливість впровадження

У грі брали участь голова Громадської ради м. Запоріжжя та посадові особи Запорізької міської ради. Вже на підготовчому етапі вони повідомили учасників про можливості включення молодіжних ініціатив до конкурсу «Бюджет участі» та фінансову підтримку його переможців. На подальших етапах гри утворювалися реальні дискусійні платформи співробітництва експертів, представників місцевої влади і молоді.

Головні поняття теми

молодь, молодіжні маргінали, PLA-методологія, громадянська освіта

Корисні джерела

1. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха / АН УССР, Ин-т философии. – К. : Наук. думка, 1988. – 144 с.
2. Головатий М. Ф. Соціологія молоді : курс лекцій / М. Ф. Головатий. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2006. – 304 с.
3. Григорьев С. И. Социальная работа с молодежью : Учебник для вузов / С. И. Григорьев, Л. Г. Гусякова, С. А. Гусова. – М. : Гардарики, 2006. – 206 с.
4. Молодіжний студентський громадський рух та його роль в розбудові громадського суспільства : європейський контекст. – Запоріжжя : ЗДІА, 2016. – 130 с.
5. Проблеми молодіжного безробіття та шляхи його подолання / [ред. та упоряд. : Л. Кудіна, Л. Яцюк]. – [К. : Молодіжна Альтернатива, 2011]. – 64 с.

ТЕМА 4

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Поняття «участь молоді в муніципальному плануванні».
2. Форми забезпечення участі молоді в муніципальному плануванні:
 - 2.1. Стратегія соціального партнерства.
 - 2.2. Формування ко-продуктивних платформ.
 - 2.3. Бюджет участі.

1. Поняття «участь молоді в муніципальному плануванні»

Участь молоді в муніципальному плануванні – це різновид громадянської участі молодіжних груп у прийнятті значущих рішень задля задоволення потреб та інтересів територіальної громади. Підкреслимо, що таке розуміння відповідає розумінню поняття «молодіжна участь» («youth participation»), що сформувалося

в сучасній англomовній науковій літературі. В інтерпретації Р. Гарта та А. Ричардсона зміст зазначеного поняття, насамперед, пов'язується з процесом спільного прийняття рішень, що впливають на чиєсь життя та на життя громади.

Відповідно до цього пропонуються різноманітні градації або «сходинок громадянської участі». Так, за Р. Арнштейном, неучасть співвідноситься з маніпулятивними і терапевтичними практиками, націленими на громаду або її окремих представників лише як на об'єкт; формальна участь забезпечується технологіями інформування, консультування та умиротворення. Нарешті, реальна участь зв'язується з можливістю делегувати повноваження та здійснювати контроль.

На думку Р. Гарта, реальна участь у розробці та реалізації певного громадського проекту уможлиблюється лише, якщо: молоді учасники розуміють і поділяють справжні проектні мету і завдання; вони знають та усвідомлюють власну роль у проекті; вони діють добровільно задля задоволення власних та громадських інтересів. Цей автор вважає, що найвищий рівень молодіжної участі досягається, якщо молодь виступає ініціатором певного проекту і виявляється спроможна реалізувати його у співробітництві з дорослими.

Здатність молоді до усвідомлення власних і громадських потреб та можливих шляхів їх задоволення є важливою передумовою її реальної участі у муніципальному плануванні. Саме на фазі усвідомлення можливі різноманітні відхилення і маніпуляції, за яких громадська участь стає уявною. З огляду на це потрібна певна організаційно-освітня інфраструктура та інституційна платформа молодіжної громадської участі, яка має забезпечувати її системний характер, надаючи молоді потрібні знання і досвід. Зрештою елементом реальної громадянської участі молоді виступає мережа молодіжних громадських організацій – ініціаторів різноманітних фасилітативних практик щодо усвідомлення спільних молодіжних проблем та шляхів їх розв'язання.

Таке бачення відповідає переглянутій Європейській хартії участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівнях, прийнятій Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи 21 травня 2003 року. За цим

документом представники місцевої і регіональної влади повинні підтримувати організовані соціально-культурні заходи, здійснювані молодіжними об'єднаннями і організаціями, молодіжними групами і суспільними центрами, які разом із сім'єю, школою та роботою є одним із стовпів соціальної єдності в місті або регіоні; вони є ідеальним каналом залучення молоді і проведення молодіжної політики в області спорту, культури, ремесел, мистецтва та інших форм творчості або самовираження, а також у сфері соціальної діяльності.

2. Форми забезпечення участі молоді в муніципальному плануванні

Існує чимало різноманітних форм (прийомів, способів, порядків) забезпечення участі молоді в муніципальному плануванні. До найбільш загальних відноситься стратегія муніципального соціального партнерства. У свою чергу, пошук конкретних механізмів її реалізації підводить до необхідності вирішення, як мінімум, двох завдань: 1) сформуванню платформи, потрібну для постійної та організованої участі молоді в ухваленні значущих муніципальних рішень; 2) об'єднати ініціативних молодих людей та залучити їх до активного захисту інтересів молоді в муніципальному плануванні. За цим порядком і викладаються наступні підпитання.

2.1. Стратегія соціального партнерства

Муніципальне соціальне партнерство можна визначити як сукупність систем і заходів з узгодження інтересів територіальної громади, окремих соціальних груп (у тому числі молоді), громадських організацій, підприємців та держави.

Межі соціального партнерства постійно розширюються, а його інструменти збагачуються при вирішенні кожного конкретного завдання, в якому брали участь партнерські інституції. Кожен регіон, місто, селище чи село має свої особливості, своє бачення найбільш актуальних проблем і шляхів їх вирішення. Це ж саме стосується різних індивідів, верств населення чи будь-яких соціально значущих об'єднань людей, які є індивідуальними в соціальному плані й мають свої відмінні від інших інтереси. Нехтування цими інтересами, чи то

інтересами територіальної громади чи громадянина зумовлює руйнування цілісності муніципального утворення. І, навпаки, їх врахування зумовлює сталість і системність муніципального планування, дає можливість стати повноцінним учасником процесів ухвалення загальнозначущих рішень.

Важливим завданням сьогодення є залучення молоді до соціально-партнерської взаємодії, в тому числі і на муніципальному рівні. Водночас в умовах України стратегія соціального партнерства не реалізована належною мірою. Натомість спостерігається поділ суспільства на нечисельну групу дуже заможних людей і переважну більшість населення, що перебуває на межі бідності. За цих умов вкрай важливо знайти шляхи формування належної ресурсної та інституційної основи об'єднання молоді для участі в муніципальному плануванні.

2.2. Формування ко-продуктивних платформ

Для забезпечення активної участі молоді в муніципальному плануванні потрібні «co-production» реформ у сфері управління ресурсами та послугами на комунальному рівні. Основна ідея – активізація молодих представників місцевих громад як добровільних ініціаторів-учасників різноманітних проектів удосконалення колективного використання комунальних ресурсів. Для цього впроваджується особлива інституційна платформа реальної участі молоді у вирішенні питань формування і виконання муніципального бюджету, розподілу земельних ділянок, надання комунальних і адміністративних послуг, збереження культурно-історичної спадщини, створення туристичних об'єктів та ін.

Існують різноманітні моделі формування ко-продуктивних відносин на рівні окремої територіальної громади. Їхній опис можна знайти, зокрема, у творах американської дослідниці Еленор Остром – лаурета Нобелівської премії з економіки 2009 року. У праці «Керування спільним» вона спростовує зневіру у можливості налагодити економічно ефективну партисипативну (учасницьку) модель управління спільними ресурсами. Доводиться, що ліберальні (ринкові, приватновласницькі) та етатистські (державно-централістські, адміністративно-

бюрократичні) підходи є однобічними і не враховують особливі умови життя у територіальних громадах.

Цей висновок підтверджується досвідом України. Адже формальність та епізодичність участі рядових членів громади (у тому числі молоді) в ухваленні важливих місцевих рішень та пов'язані з цим недостатнє врахування їхніх інтересів у муніципальному плануванні – характерні ознаки як радянського періоду всевладдя держави, так і теперішнього часу всевладдя ринку і капіталу. Водночас у світі є чисельні приклади успішного спільного/колективного управління місцевими ресурсами. Аналіз Е. Остром виявив, що для всіх них виявилось характерним дотримання таких правил:

1) чітке визначення меж відповідного інституту (населеного пункту, громади та ін.), члени якого мають право на спільні ресурси;

2) відповідність між правилами присвоєння ресурсів і місцевими умовами;

3) всі учасники повинні брати участь в домовленостях про інституційні правила володіння та користування спільними ресурсами;

4) особи, які здійснюють нагляд за дотриманням умов користування спільними ресурсами повинні бути підзвітні місцевим споживачам або бути цими споживачами;

5) порушники правил користування спільними ресурсами зазнають покарань з боку інших місцевих споживачів, посадових осіб, що їм підзвітні;

6) споживачі мають легкий доступ до місцевих установ з вирішення конфліктів як між собою, так і з посадовими особами;

7) права споживачів визнаються державою;

8) взаємоузгодженість всіх рівнів організації спільного користування і нагляду за місцевими ресурсами [3, с. 178].

У сучасній Україні зазначені правила нерідко порушуються. Яскравий приклад – недостатньо чітке визначення територіальних кордонів громад, що зумовлює проблему «матрьошок» або анклавів – частин територій однієї громади, оточених зі всіх боків територією іншої громади. У свою чергу,

територіальна невизначеність породжує проблеми безнаглядності користування комунальними ресурсами, руйнує у місцевих мешканців відчуття відповідальності за власну територію, вулицю та населений пункт у цілому.

Поступове виправлення ситуації на краще вимагає комплексної роботи з реалізації відповідних програм молодіжної громадської освіти, удосконалення адміністративно-територіального устрою, впровадження новітніх технологій моніторингу за територіями населених пунктів, введення кадастрів природних ресурсів (упорядкованих відомостей про їх стан, режим управління та ін.). У той же час використання ко-продуктивних моделей організації спільної діяльності можливе і необхідне на рівні окремих муніципальних об'єднань та організацій. Наприклад, за допомогою створення молодіжних комунальних ресурсних центрів (йдеться про організаційні, інформаційні, інфраструктурні та ін. ресурси, потрібні для реалізації молодіжних громадських ініціатив). У цьому випадку у молоді може з'явитися ресурсне підґрунтя для системної реальної участі в муніципальному плануванні.

Зрештою одна з причин низької громадянської активності молодих громадян – слабкість інституцій «ко-продакшн» у сучасній Україні. Водночас їх розвиток поступово прискорюється. Один із масштабних прикладів становлення цієї системи – впровадження громадського бюджету як форми залучення всіх членів міської громади (у тому числі молоді) до активного співробітництва у процесі прийняття і реалізації ініціатив з удосконалення життєдіяльності міста.

2.3. Бюджет участі

Громадський або партисипаторний бюджет – частина бюджету окремої громади, яка розподіляється для реалізації проектів, розроблених ініціативними громадськими групами, і спрямованих на вирішення актуальних проблем, що не були акцентовані у бюджеті, представленому органами місцевого самоврядування.

Піонером у справі впровадження громадського бюджету вважається бразильське місто Порту-Алегрі, де у 1990 р. була розроблена і проведена ініціатива, що в подальшому розповсюдилася у чотирьохстах префектурах

держави. Процедура бюджетування передбачала організацію асамблеї мешканців району, на якій визначалися бюджетні пріоритети. В подальшому делегати, обрані на районних асамблеях, затверджували бюджет. Партисипаторне бюджетування в Порту-Алегрі виявилось настільки ефективним, що протягом наступних десяти років було впроваджене в 100 муніципальних округах, включаючи Сан-Паулу, а у 2000-2004 рр. ще у 250 муніципалітетах [Карстен].

З моменту появи цього експерименту в Порту-Алегрі технологія бюджету участі в ХХІ столітті отримала широке поширення не тільки в країнах Латинської Америки, але і в Європі, Азії, Африці та Північній Америці. У всьому світі майже 1500 муніципалітетів використали технологію бюджету участі. При цьому не існує єдиної моделі партисипаторного бюджетування – конкретні форми участі громадян у розподілі бюджетних коштів суттєво варіюються залежно від специфіки конкретного міста і потреб його жителів.

Зокрема, можна розглянути особливості реалізації принципу партисипаторності у муніципальному бюджетному процесі у Австрії та Польщі.

Австрійська модель громадського бюджетування характеризується наявністю проміжного суб'єкту у процесі формуванням ідеї суспільно-значимого проекту, його розробки і втілення. Мова йде про спеціалізовані недержавні, комерційні організації, що професійно займаються розробкою проектів за замовленням членів громади і представників органів влади. Представник одного з таких бюро, «Штадланд» (Відень), Х. Борк зазначає: «Перш за все є два різних підходи «знизу-догори» (bottom-up) і «зверху-донизу». Наприклад, підхід «знизу-догори», коли люди звертаються з якоюсь ініціативою у відповідну установу і кажуть: «Ми хочемо змінити те або інше. Чи не могли б ви нам допомогти?». Так ми працюємо із запитамі місцевих мешканців у деяких районах Відня. Люди можуть прийти до нас і сказати, що хочуть змінити, наприклад, вулицю, зробити її більш зеленою, організувати невеликий ринок. Наступний варіант – «зверху-донизу». Державна або приватна організація розробляє деякий проект і залучає людей до процесу планування [urbanist]».

Звертає увагу на себе той факт, що роль громадських активістів у творенні партисипаторного бюджету в Австрії зведена до формування громадської ініціативи і не вимагає наявності спеціальних знань та вмінь з муніципального планування. В умовах розвиненої демократії, коли інтереси громади превалюють над вузькоклановими чи корпоративними інтересами, такий підхід є прийнятним. В той же час в транзиторних чи посттранзиторних суспільствах відсутність у громадських активістів навичок муніципального проектування може стати на заваді реалізації важливих та актуальних завдань життя громади.

Можемо навести цікаві зауваження Я. Спевака щодо особливостей впровадження принципів громадського бюджетування у польській столиці [5]. Зокрема він зазначає, що у 2013 р. мер польської столиці Х. Гронкевич-Вальц без попередніх застережень оголосила про впровадження партисипаторного бюджету у всіх районах Варшави та виділила для цього 25 млн. злотих (біля 6 млн. євро). Проект виявився успішним і продемонстрував здатність і бажання громадян висловлюватися щодо проблем в своїх районах. Варшавська ратуша під впливом суспільного невдоволення виробила механізм громадських консультацій за вимогою мешканців. Першими цим механізмом скористалися активісти з групи «Відкритий Яздів» (Otwarty Jazdów), що боролися за збереження фінських будиночків у одному з районів Варшави. Всіх зацікавлених розділили на підгрупи, які протягом кількох місяців зустрічалися і розробляли своє бачення проблеми. В перемовинах взяли участь спеціалісти в усіх царинах, активісти, пересічні мешканці міста. Консультації широко анонсувалися і проходили у зручний час у доступних місцях.

Я. Спевак зазначає, що інший досвід проектування майбутнього одного з варшавських районів виявився менш вдалим для громади. Завданням, що постало перед варшав'янами, був пошук шляхів модернізації Саду Красінських. Ініціатором громадських слухань виступила міська влада. Проте ідеї громади були проігноровані, а питання підготовлених у рамках громадських консультацій анкет були сформульовані таким чином, щоб відповіді на них обґрунтовували раніше прийняті владою рішення.

Незважаючи на порівняно недавній досвід функціонування партисипаторного бюджетування в Польщі, Польсько-українська фундація співпраці ПАУСІ у рамках Польсько-Канадської Програми Підтримки Демократії, співфінансованої з програми польської співпраці на користь розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща та канадського Міністерства закордонних справ, торгівлі та розвитку реалізує в Україні проект навчання основам партисипаторного бюджетування. В рамках проекту посадовці, активісти та депутати місцевого самоврядування поглиблюють свої знання щодо методології громадського бюджету.

Діяльність зазначеної програми здійснювалася, зокрема, в Черкасах та Чернігові. А. Герич зазначає, що для реалізації громадських ініціатив у Чернігові у 2015 р. виділили 4,8 мільйона гривень. Їх упродовж 2016 року скерують на реалізацію 17 проектів, які набрали найбільше голосів чернігівців під час загальноміського голосування, що тривало з 5 по 19 жовтня 2015 р. [2].

Незважаючи на те, що для подання проектів мешканці мали всього два тижні, а інформаційна кампанія теж була стислою і, як показали дослідження самої міськради, не дуже дієвою, на конкурс надійшло понад 70 проектів, 56 з яких визнали реалістичними і допустили до голосування.

У Черкасах програму громадського бюджету міста на 2015–2019 рр. затвердили 20 серпня 2015 р., заклавши в загальному бюджеті 5 мільйонів гривень. Під час навчальних семінарів дуже активними були студенти, але в результаті від студентського середовища на конкурс надійшов лише один проект. Загалом, автори, віком до 35 років, подали 41% проектів. Серед іншого, вони стосуються побудови велодоріжок, облаштування зелених зон, спортивних і дитячих майданчиків, використання новітніх технологій для міського транспорту тощо [2].

Іншою тенденцією є намагання деяких українських міст самостійно впровадити технології партисипаторного бюджетування.

У 2015 р. у Луцьку затвердили цільову програму підтримки ініціатив жителів міста на 2015-2017 рр. На першому етапі було виділено 500 тис гривень

з бюджету міста. Проекти на «Конкурс громадських ініціатив» могли подавати всі містяни, зібравши 15 підписів на підтримку своєї ідеї. Всі проекти втілювалися на умовах співфінансування, внесок ініціатора проекту – 10 %. Пропозиції лучан робоча група з 15 осіб збирала від 10 по 31 липня 2015 р., онлайн-голосування тривало 15-24 серпня, а переможцями в Луцьку стали 12 проектів.

Бюджетні установи взяти участь у луцькому конкурсі ініціатив не мали права. З 70 поданих анкет приблизно половина надійшли від приватних осіб, решта – від громадських організацій та ОСББ. Від авторів не вимагали детальних кошторисів і документації. Кожну ініціативу пропрацьовували вже з переможцями в департаментах міської ради: складали проекти, писали кошториси, замовляли обладнання. Кожен проект отримав свого координатора з відповідного департаменту міської ради [2].

Схожим чином впровадження партисипаторного бюджету відбувалося у м. Запоріжжі. Рішенням Запорізької міської ради від 25 травня 2016 р. з метою підвищення рівня відкритості міської влади, впровадження інноваційних механізмів залучення громадськості до розподілу частини коштів міського бюджету м. Запоріжжя було затверджено впровадження Громадського бюджету м. Запоріжжя.

У міському бюджеті на 2017 р. було зарезервовано 5 млн гривень. Умовою доступу до конкурсу було заповнення форми заявки. Розрахунок вартості проекту покладался на координаційну раду та департаменти міської ради. Максимальна вартість проекту 300 тис. гривень, об'єднаних проектів – 1 млн гривень. Заявка мала отримати як мінімум 200 підписів. Протягом перших двох декад липня 2016 р. запоріжці подали 224 заявки.

Таким чином, перші кроки на шляху впровадження громадського бюджету в Україні актуалізували як великі можливості цієї інноваційної технології, так і значні небезпеки, що можуть повністю нівелювати її переваги. По-перше, надзвичайно корисними можна вважати консультації і навчальні курси, що організовуються для всіх суб'єктів партисипаторного бюджетування

міжнародними організаціями. Ідея, що виникає в рамках діяльності громадських активістів та організацій, має реалізувати повний життєвий цикл, втілюючись у розробленому проекті. Розробити ж проект без наявності хоча б базових знань з муніципального проектування неможливо. Перекладання завдання з проектування, в тому числі з розробки фінансового плану на представників органів місцевої влади, містить певні загрози, пов'язані з можливістю використання корупційних схем при виборі виконавців проекту. До того ж, формуючи проект, громадська ініціативна група може передбачити залучення значного числа волонтерів, що зможе значно зменшити витрати на оплату праці і дозволить спрямувати більшу частину виділених коштів на реалізацію основної мети.

Досвід українських міст підтверджує неабияку активність молоді у впровадженні партисипаторного бюджету (майже половина проектів належить особам до 35 років). Саме тому важливим завданням є наполегливе залучення молодих людей до навчальної, тренінгової, дискусійної діяльності, спрямованої на отримання ґрунтовних теоретичних знань та практичних навичок з муніципального проектування.

Головні поняття теми

громадянська участь, участь молоді в муніципальному плануванні, ко-продакшн як технологія громадянської участі, громадський бюджет

Корисні джерела

1. Борк Х., Красницер Ф. Практики партисипативного проектування в Австрії [Електрон. ресурс] / Херберт Борк, Филип Красницер. – Режим доступу: <http://urbanist.by/практики-партисипативного-проектиро>.

2. Герич А. Громадський бюджет: перший успішний досвід українських міст [Електрон. ресурс] / А. Герич. – Режим доступу: <https://bigggidea.com/practices/1498>.

3. Остром Е. Керування спільним. Еволюція інституцій спільної дії / Еліно́р Остром ; пер. з англ. Т. Монтян. – К. : Наш час, 2012. – 398 с.

4. Сентоме И. Партиципативный бюджет [Електрон. ресурс] / Ив Сентоме, Карстен Херцберг и Аня Реке. – Режим доступу: [http://www.fesmos.ru/netcat_files/userfiles/Sintomer_Participatory_RUS%20\(1\).pdf](http://www.fesmos.ru/netcat_files/userfiles/Sintomer_Participatory_RUS%20(1).pdf).

5. Спивак Я. Как усилить участие жителей в принятии реальных решений о городе? [Електрон. ресурс] / Я. Спивак. – Режим доступу: www.partycuracjaobywatelska.pl.

МОДУЛЬ 2

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

Ключові питання модуля:

Які європейські політико-правові механізми та національні конституційні і законодавчі норми гарантують участь молоді в муніципальному плануванні?

Чи відповідають міжнародним стандартам національні нормативно-правові механізми участі молоді в муніципальному плануванні?

Що можна зробити, щоб зміцнити правовий статус молоді як учасника муніципального планування?

ТЕМА 5

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ У МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ В ЄВРОСОЮЗІ

План

1. Молодіжна політика в Євросоюзі.
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування.
3. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в житті суспільства на місцевому і регіональному рівні.

1. Молодіжна політика в Євросоюзі

Молодіжна політика може бути визначена як сукупність систем і заходів, спрямованих на формування найбільш сприятливих умов розвитку особистості молодої людини та її успішної інтеграції в суспільство.

В Європейському Союзі сучасна молодіжна політика реалізується у двох головних напрямках:

1) урахування особливих інтересів молоді в галузях публічної політики: освіти і науці, культурі і спорті, праці і професійній зайнятості, охороні здоров'я та належного побуту та ін.;

2) молодіжна робота та участь у процесі неформальної молодіжної освіти, що має на меті підтримати молодих людей учитися за допомогою практичного досвіду (зокрема, йдеться про волонтерську діяльність, участь у незалежних громадських молодіжних організаціях, товариствах та ініціативних групах).

Завдяки останньому уможлиблюється реальна участь молоді у прийнятті різноманітних рішень, що визначають напрямок політики в різноманітних сферах суспільної життєдіяльності.

На рівні Європейського Союзу молодіжною політикою опікується генеральний директорат з освіти і культури (the Directorate General for Education and Culture (DG EAC) – спеціальний виконавчий орган Європейської комісії, який відповідає за підготовку і реалізацію загальноєвропейських програм з питань освіти, культури, молоді, мови та спорту. Цей орган розробив Молодіжну стратегію Євросоюзу на 2010 – 2018 роки, спрямовану на гарантування участі молоді в суспільному житті та забезпечення рівних можливостей для молоді у сфері професійної зайнятості та освіти. Для цього передбачаються такі шляхи:

- створення механізмів залучення до діалогу з молоддю та сприяння її участі у формуванні національних політичних програм;

- підтримка молодіжних організацій, включаючи місцеві та національні молодіжні ради;

- просування участі молодіжних груп, громадських організацій, що недостатньо представлені в політиці;

- підтримка реалізації заходів з «навчання, щоби брати участь», орієнтованих на молоду людину на найбільш ранніх етапах її розвитку;

Зазначені цілі реалізуються за допомогою спеціальних систем:

1) структурований діалог – сукупність засобів комунікації між молоддю та посадовими особами, які безпосередньо ухвалюють рішення, потрібні для реалізації пріоритетів Європейської молодіжної політики співробітництва та

забезпечення врахування думки молодих людей у Європейському політичному процесі;

2) програма Еразмус (the Erasmus+ programme) – спеціальна програма, спрямована на підтримку проектів, що забезпечують молодь можливостями участі у транскордонних проектах та заходах.

Загальноєвропейські механізми формування і реалізації молодіжної політики доповнюються відповідними національними і місцевими інституціями.

Так, у Литві до них відносяться:

- Комісія Парламенту («Сейму») з молодіжних і спортивних справ;
- Міністерство соціальних справ і праці;
- Департамент зі справ молоді;
- Державна рада зі справ молоді;
- Рада литовських молодіжних громадських організацій («taryba»);
- Молодіжні громадські організації;
- Муніципальні ради, адміністрації та установи;
- Координатор з муніципальних справ молоді – він/вона виступає в ролі посередника між місцевими політиками, посадовими особами та молоддю;
- Рада з муніципальних справ молоді – цей орган може створюватися муніципальною радою на постійній чи тимчасовій основі для подання пропозицій та вираження думки молоді у випадку ухвалення рішень з питань важливих для молодіжних груп;
- Регіональні спілки молодіжних громадських організацій – проводять круглі столи в більшості муніципалітетів;
- Молодіжні громадські організації.

До головних напрямків роботи цих інституцій у Литві відноситься: подолання молодіжного безробіття; збільшення центрів для молоді; забезпечення участі і представництва молоді в громадських об'єднаннях і молодіжних радах та ін. Вирішення цих завдань, у свою чергу, пов'язано з формуванням належного законодавства та відповідною освітньо-інформаційною підтримкою. Якщо перше завдання в цілому успішно розв'язується у напрямку

гарантування участі молоді в процесі ухвалення рішень на різноманітних рівнях, то вирішення другого нашою хується на певні перешкоди. Так, молодь, яка мешкає у невеликих районах, все ще потребує більше тренінгів і консультацій.

Водночас у Литві посилюється фінансування проектів молодіжних громадських організацій як на національному, так і місцевому рівнях. Муніципалітети приділяють багато уваги розповсюдженню у молодіжному середовищі інформації про різні конкурси, за результатами участі в яких проекти ініціативних груп молоді можуть одержати фінансування.

2. Європейська Хартія місцевого самоврядування

Важливі гарантії громадської участі у муніципальному плануванні визначені у Європейській хартії місцевого самоврядування, яка ратифікована Законом України від 15.07.1997 № 452/97 і яка, відповідно, має застосуватися і в українському суспільстві. За ст. 3 Хартії місцеве самоврядування означає право і спроможність (зверніть увагу – право і **спроможність!** у чинному українському законодавстві йдеться лише про **право**) органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення.

У ст. 4 встановлено, що органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу. При цьому публічні повноваження, як правило, здійснюються переважно тими органами публічної влади, які мають найтісніший контакт з громадянином. Наділяючи тими чи іншими повноваженнями інший орган, необхідно враховувати обсяг і характер завдання, а також вимоги досягнення ефективності та економії. У процесі планування і прийняття рішень щодо всіх питань, які безпосередньо стосуються органів місцевого самоврядування, з останніми мають проводитися консультації, у міру можливості своєчасно і належним чином.

3. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в житті суспільства на місцевому і регіональному рівні

Рекомендаційну силу має Переглянута Європейська хартія про участь молоді в житті суспільства на місцевому і регіональному рівні. Вона була прийнята Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи 21 травня 2003 р. як додаток до Рекомендації 128. Згідно із цим документом участь молоді в суспільному житті на місцевому і регіональному рівні повинна стати частиною загальної політики залучення громадян до суспільного життя. Важливо всіляко уникати дискримінації молоді, звертаючи особливу увагу на залучення до життя суспільства на місцевому і регіональному рівні молодих людей з малозабезпечених верств суспільства, а також етнічних, національних, соціальних, сексуальних, культурних, релігійних та мовних меншин.

Спільно з представниками молодіжних організацій місцеві і регіональні власті повинні створити умови для вироблення політики формування міського середовища, направленої на створення більш цілісного і менш роздробленого життєвого середовища, сприятливого для соціальної взаємодії і формування якісного громадського простору. Важливо відзначити, що у Хартії закріплюється необхідність створення інституційного механізму для консультацій між молодіжними організаціями, виборними представниками та всіма соціальними і професійними групами з формування ефективної політики у сфері працевлаштування, освіти, охорони здоров'я та ін.

Особлива увага приділяється інструментам залучення молоді до місцевого та регіонального публічного управління. Документ передбачає розвиток системи навчання молодих людей з питань участі в житті суспільства, постійне їх інформування, надання їм засобів комунікації, підтримку їх проєктів і визнання та увагу до готовності молодих людей присвятити себе службі суспільству і безоплатній праці. Закріплюється, що участь можна вважати повноцінною лише в тому випадку, якщо визнається роль молодих людей у політичних партіях, профспілках і об'єднаннях і, найголовніше, коли здійснюються зусилля з тим,

щоб підтримати молодіжні об'єднання, створені за участі й силами самих молодих людей.

Для забезпечення розбудови інституційних умов залучення молоді до публічного управління місцевим і регіональним властям слід створити відповідні структури або механізми, що дозволяють забезпечити участь молодих людей в ухваленні і обговоренні рішень, що їх стосуються. Вони можуть приймати різні форми залежно від рівня, на якому вказані структури створюються, як-от село, невелике місто, передмістя великого міста тощо. Вони повинні створювати умови для справжнього діалогу і партнерства між молодими людьми і місцевою та регіональною владою, а також дозволяти молодим людям і їх представникам бути повноправними учасниками політики, що їх стосується. Ці структури зазвичай мають бути представницькими і постійними та займатись усіма питаннями, до яких виявляють цікавість молоді люди.

У Хартії йдеться про молодіжні ради, молодіжні парламенти, молодіжні форуми, роль яких може охоплювати:

- створення форуму для вільного висловлювання молодими людьми своїх проблем, що стосуються, зокрема, пропозицій і політики влади;
- надання молодим людям можливості формулювати пропозиції для місцевої і регіональної влади;
- можливість влади консультувати молодих людей з конкретних питань;
- створення форуму для розробки, відстеження й оцінки проектів, що передбачають участь молодих людей;
- створення форуму для консультацій з молодіжними об'єднаннями і організаціями.

Головні поняття теми

генеральний директорат з освіти та культури, структурований діалог, міжнародна хартія, спроможність, право, інституції громадянської участі

Корисні джерела

1. Council resolution of 27 November 2009 on renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018) // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf
2. European Commission, Promoting young peoples full participation in education, employment and society Brussels, 5.9.2007 COM (2007) 498 final // http://eur-lex.europa.eu/.../site/en/com2007_0498en01.pdf.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
4. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівні // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://humanrightsinukraine.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/eu_charter_ukr.pdf.
5. Проект Європейського Союзу Національний Еразмус + офіс – Україна // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua>.

ТЕМА 6

УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО УЧАСТЬ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Конституція України про участь в місцевому самоврядуванні.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».
3. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів».
4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».
5. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

1. Конституція України про участь в місцевому самоврядуванні

Відповідно до ст. 140 Конституції місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

Конституція України закріплює загальні принципи участі громадян (у тому числі молоді) у місцевому самоврядуванні, головні з яких:

- народовладдя;
- демократизм;
- верховенство права;
- законність;
- визнання за місцевим самоврядуванням власної компетенції;
- державну підтримку та гарантії місцевого самоврядування.

01.07.2015 року до Верховної Ради України внесено проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) № 2217а. Відповідно до нього адміністративно-територіальний устрій України повинен ґрунтуватися на засадах:

- 1) єдності та цілісності державної території;
- 2) децентралізації влади;
- 3) повсюдності та спроможності місцевого самоврядування;
- 4) сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Крім того, важливою новацією є закріплення у ст. 143 положення, за яким розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування громад, районів, областей повинно визначатися законом на основі принципу

субсидіарності – на вищий адміністративний рівень передаються лише ті повноваження, які неможливо здійснити зусиллями нижчестоящих органів.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»

Для забезпечення участі громадян у муніципальному плануванні на загальнодержавному рівні ключове значення має Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР.

За ст. 6 1. первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Визначається, що територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову. Водночас територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом.

Ст. 8 закріплює норму, за якою загальні збори громадян за місцем проживання є формою їх безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення. Крім того, ст. 9 встановлює право членів територіальної громади ініціювати розгляд у раді (в порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Зазначається, що порядок внесення такої ініціативи на розгляд ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». При цьому місцева ініціатива, внесена на розгляд ради у встановленому порядку, підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів ініціативної групи з питань місцевої ініціативи.

За ст. 13 територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами

місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Визначається, що громадські слухання проводяться не рідше одного разу на рік. Крім того, пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, повинні обов'язково розглядатися органами місцевого самоврядування.

3. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів»

Істотну роль для гарантування реальної участі представників громади (в тому числі і молоді) має Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» від 11 лютого 2015 року № 183-VIII. Відповідно до ст. 2 цього Закону створений єдиний веб-портал використання публічних коштів є офіційним державним інформаційним ресурсом у мережі Інтернет, на якому оприлюднюється інформація згідно з цим Законом. Доступ до інформації, оприлюдненої на єдиному веб-порталі використання публічних коштів, є вільним та безоплатним. У такий спосіб з'являється можливість контролювати процес використання бюджетних коштів, у тому числі і на місцевому рівні.

4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»

Завдання молодіжного муніципального планування мають формуватися з врахуванням спеціального законодавства із захисту молоді. Йдеться, насамперед, про норми Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року № 2998-XII. Так, ст. 7 гарантує працездатній молоді рівне з іншими громадянами право на працю. Відповідно до цього держава забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах тощо. Крім того, молоді громадяни, які звернулися до державної служби зайнятості в пошуках роботи, одержують безоплатну інформаційну підтримку та

професійну консультацію з метою вибору виду діяльності, професії, місця роботи, а також, у разі необхідності, проходять професійну підготовку і перепідготовку.

Молоді важливо знати, що держава повинна сприяти створенню молодіжних центрів праці, а також молодіжних громадських організацій (агентства, біржі, бюро та інші) для забезпечення працевлаштування молоді, реалізації програм професійного навчання молоді та вдосконалення її професійної майстерності. При цьому типові положення про молодіжні центри праці затверджується Кабінетом Міністрів України.

Ст. 8 встановлює, що держава повинна підтримувати і сприяти розвитку підприємницької ініціативи та діяльності молоді. Для цього вона має сприяти створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів для реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності, надання інформаційних та консультативних послуг. З цією метою розробляється та реалізується система заходів підтримки підприємництва молоді, включаючи довгострокове пільгове кредитування, забезпечення виробничими приміщеннями, страхування комерційного ризику тощо. При цьому органи місцевого самоврядування можуть встановлювати за рахунок коштів, що надходять до місцевого бюджету, пільгову плату за реєстрацію підприємств, створених молодими громадянами та молодіжними громадськими організаціями.

5. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»

Системну участь молоді в публічному управлінні покликаний забезпечити Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 року № 281-XIV.

Ст. 8 так і називається – Участь молодіжних та дитячих громадських організацій у підготовці та прийнятті рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді. Відповідно до неї молодіжні громадські організації залучаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до

розроблення й обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді. Для цього органи державної влади та органи місцевого самоврядування – ініціатори розроблення державної цільової програми розміщують на своєму офіційному веб-сайті проекти концепцій державних цільових програм, які стосуються дітей та молоді, а також розглядають пропозиції до них від молодіжних громадських організацій у порядку, визначеному законом.

У свою чергу, передбачено, що органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають фінансову підтримку діяльності молодіжних громадських організацій і їх спілок у межах повноважень, визначених законом. Крім того, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування залучають в установленному порядку молодіжні та дитячі громадські організації і їх спілки до виконання замовлень для державних та місцевих потреб. Встановлюється, що при затвердженні місцевих бюджетів повинні передбачатися видатки на реалізацію програм молодіжних громадських організацій. Законом навіть передбачено, що органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть делегувати молодіжним громадським організаціям повноваження щодо реалізації відповідних програм (проектів, заходів). У цьому випадку вони подають молодіжним громадським організаціям фінансову та матеріальну допомогу і здійснюють контроль за реалізацією наданих повноважень, у тому числі за цільовим використанням виділених коштів.

Головні поняття теми

місцеве самоврядування, принцип субсидіарності, публічні кошти, молодіжні громадські організації

Корисні джерела

1. Конституція України // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування» // [Електрон. ресурс].
Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

3. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.

4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1613-14>.

5. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/281-14>.

ТЕМА 7

МІСЦЕВІ ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Регулювання місцевих ініціатив у статуті територіальної громади.
2. Стратегія сталого розвитку міста.
3. Нормативні засади громадської участі у містобудівному плануванні.

1. Регулювання місцевих ініціатив у статуті територіальної громади

На місцевому рівні для забезпечення права громадян (зокрема, молоді) на участь у муніципальному плануванні ключове значення має Статут відповідної територіальної громади – основний нормативно-правовий акт певного муніципального утворення, його своєрідна Конституція.

Цей документ складається на підставі чинного законодавства та не може суперечити його вимогам. Як правило, у Статуті визначаються:

- 1) найменування населеного пункту;
- 2) перелік питань, що відносяться до компетенції територіальної громади та органів місцевого самоврядування;

- 3) назви та структура органів місцевого самоврядування;
- 2) форми участі населення у вирішенні питань місцевого значення;
- 3) процедура формування та виконання місцевого бюджету;
- 4) порядок внесення змін до статуту.
- 5) порядок, гарантії, форми подання та розгляду місцевих ініціатив.

Цей перелік не є остаточним і може мати варіанти викладення в різних територіальних громадах. Для забезпечення участі молоді в муніципальному плануванні дуже важливо бути обізнаним саме про зміст статутних норм, що регулюють право громадян на місцеву ініціативу, під якою розуміють форму участі членів територіальної громади у місцевому самоврядуванні. Її предметом можуть бути будь-які питання, віднесені до відання місцевого самоврядування та питання місцевого значення, що не віднесені до компетенції органів державної влади.

Як правило, для внесення місцевої ініціативи на розгляд місцевої ради надається повідомлення. У повідомленні про внесення місцевої ініціативи слід обов'язково зазначити: опис проблеми, вирішити яку покликана місцева ініціатива; проект рішення; прізвища, імена і по батькові, адреса проживання та контакти членів ініціативної групи; прізвище, ім'я і по батькові, контакти уповноваженого представника ініціативної групи; підписні листи.

У різних територіальних громадах обов'язкова кількість підписантів визначається по-різному. Наприклад, за ст. 20 статута територіальної громади м. Запоріжжя, затвердженого Рішенням міської ради 15.02.2006 № 4 з місцевою ініціативою до міської ради можуть звернутися ініціативні групи, сформовані з членів територіальної громади чисельністю не менше 250 осіб.

Місцеві ініціативи підлягають обов'язковому та першочерговому розгляду на відкритому засіданні ради з обов'язковою участю членів ініціативної групи відповідно до вимог Регламенту місцевої ради. Постійні та тимчасові депутатські комісії ради проводять засідання, на яких розглядають проект рішення, поданий у порядку місцевої ініціативи, за обов'язкової участі членів ініціативної групи та складають висновки і рекомендації в межах своєї компетенції. Відсутність

висновків або рекомендацій комісії не може бути підставою для відмови у розгляді проекту рішення на сесії місцевої ради.

2. Стратегія сталого розвитку міста

Статути територіальних громад більшості українських міст закріплюють положення, за якими стратегія та основні напрями розвитку міста базуються на концепції сталого розвитку муніципальних утворень, основна ідея якої – забезпечення поступальних змін у всіх сферах життєдіяльності громади, що врахує її майбутні потреби.

У ст. 50 Статуту територіальної громади м. Запоріжжя роз'яснюється, що сталий розвиток ґрунтується на принципах:

1) вирівнювання якості та стандартів життя жителів усіх територій та районів міста;

2) стабілізації і поліпшення економічної, соціальної, екологічної ситуації на території міста;

3) розробки та запровадження механізмів пом'якшення впливу економічної кон'юнктури на розвиток територіальної громади;

4) оперативного реагування на виникнення елементів соціальної кризи;

5) забезпечення участі міської територіальної громади у процесах регіонального та державного планування;

6) збільшення потенціалу для вирішення міських проблем шляхом запровадження функціональної реформи, застосування механізмів децентралізації процесів прийняття та реалізації рішень;

7) поступового пристосування до ринкових умов системи міського комунального господарства, реформування його структури та запровадження сучасних механізмів управління та розвитку об'єктів комунальної власності;

8) запровадження сучасних механізмів фінансового менеджменту;

9) застосування нових підходів формування системи соціального захисту жителів міста;

10) розширення обсягів залучення наукової інформації та консультативної допомоги з визначених напрямів розвитку територіальної громади;

11) розробки перспективних планів розвитку міста;

12) та ін.

3. Нормативні засади громадської участі у містобудівному плануванні

Планування території для забудови та іншого використання земель, наданих для містобудівних потреб, здійснюється в два етапи:

1) розробка містобудівної документації і складання планів земельного-господарського устрою;

2) розробка проектів будівництва і складання проектів відведення земельних ділянок.

За Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI компетентні органи виконавчої влади та місцевого самоврядування можуть і повинні залучати до розробки містобудівної документації представників громадськості, виносити це питання на громадське обговорення та загальні збори. Проект містобудівної документації оприлюднюється і вноситься на затвердження лише після обговорення пропозицій та зауважень, що надійшли до органів місцевого самоврядування.

Зокрема, за п. 6 ст. 17 вищевказаного Закону рішення про розроблення генерального плану приймає відповідна сільська, селищна, міська рада. У свою чергу, відповідно до п. 7 цієї статті виконавчі органи місцевих рад повідомляють через місцеві засоби масової інформації про початок розроблення генерального плану населеного пункту та визначають порядок і строк внесення пропозицій до нього фізичними та юридичними особами. Крім того, вони зобов'язані забезпечити попередній розгляд матеріалів щодо розроблення генерального плану населеного пункту архітектурно-містобудівними радами відповідного рівня (до складу яких входять фахівці у сфері будівництва, містобудування та архітектури з відповідною вищою освітою і досвідом роботи, представники відповідних органів виконавчої влади та творчих спілок).

За ст. 52 Статуту м. Запоріжжя завдання міського планування полягають у ефективній координації процесів землекористування, приватного і громадського будівництва та іншого використання земель, визначених для містобудівних потреб, у відповідності з діючим генеральним планом міста та затвердженими правилами міської забудови. При цьому органи місцевого самоврядування визначають порядок використання земельних ділянок під забудову та іншого використання земель, визначених для містобудівних потреб, у процесі складення та затвердження планів землекористування.

Органи місцевого самоврядування та громадськість (у тому числі молодь) мають право контролювати процеси будівництва та іншого використання земель, визначених для містобудівних потреб, та виконання власних планів перспективного розвитку через використання наданого чинним законодавством про містобудівну діяльність права щодо надання дозволів та координації діяльності суб'єктів будівництва на території міста.

Головні поняття теми

статут територіальної громади, стратегія сталого розвитку, містобудівна документація

Корисні джерела

1. Сталий розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем : Навч. посібник для вузів / За заг. ред. І.В.Недіна. – Суми : Університет. книга, 2008. – 384 с.

2. Баєва Л. Статут територіальної громади як засіб реалізації конституційного права громадян на участь у місцевому самоврядуванні / Л. Баєва // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 4. – С. 11-14.

3. Положення «Про місцеві ініціативи у місті Івано-Франківську» // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mrada.if.ua/internetpr/2015-07-16-12-23-40/7027--q-q.html>.

4. Статут територіальної громади м. Запоріжжя // [Електрон.ресурс]. –
Режим доступу : <http://meriazp.gov.ua/test/index.php?id=21>.

5. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

МОДУЛЬ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

Ключові питання модулю:

В який спосіб можна впливати на процес розробки і реалізації муніципальних планів?

В яких випадках для прийняття муніципальних рішень обов'язкові консультавання з громадськістю?

Які форми громадських обговорень можна використати, щоб донести думку молоді до громади і держави?

Що таке молодіжна рада? Як вона влаштована? Які повноваження має?

Для чого потрібний тайм-менеджмент? І які його технології слід використовувати у процесі участі в муніципальному управлінні?

ТЕМА 8

ОРГАНІЗАЦІЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Форми участі громадськості у муніципальному плануванні.
2. Порядок проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні.
3. Адвокація та молодіжні громадсько-політичні організації.

1. Форми участі громадськості у муніципальному плануванні

Участь громадськості (у тому числі молоді) в муніципальному плануванні – частина системи забезпечення участі громадян у формуванні загальнодержавної політики.

Можливі такі форми участі:

- 1) консультування органів влади і місцевого самоврядування з громадськістю з приводу підготовки та реалізації муніципальних проектів, планів і програм;
- 2) публічні обговорення проектів, пропозицій, ініціатив і нововведень;
- 3) організація громадських слухань;
- 4) створення та функціонування громадських рад (зокрема, молодіжних) при органах державної влади та місцевого самоврядування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» встановлено, що в обов'язковому порядку проводяться консультації з громадськістю у формах публічного громадського обговорення та/або електронних консультацій із громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів, які: стосуються конституційних прав, свобод та обов'язків громадян, життєвих інтересів громадян, у тому числі впливають на стан навколишнього природного середовища; передбачають провадження регуляторної діяльності у певній сфері; стосуються інтересів територіальних громад, здійснення повноважень місцевого самоврядування, делегованих органам виконавчої влади відповідними радами та ін.

Відповідно до чинного законодавства строки проведення таких консультацій із громадськістю визначаються органами виконавчої влади і повинні становити не менш як 15 календарних днів.

Проекти регуляторних актів виносяться на громадське обговорення з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення публічних заходів:

- конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей (нарад) з громадськістю;
- інтернет-конференцій, відеоконференцій;
- засідань громадських рад, інших допоміжних органів, утворених при органах виконавчої влади.

2. Порядок проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні

Порядок проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 555.

Згідно з цим порядком виконавчі органи сільських, селищних, міських рад повинні оприлюднювати у двотижневий строк прийняті органами місцевого самоврядування рішення щодо розроблення проектів містобудівної документації шляхом опублікування таких рішень у засобах масової інформації, що поширюються на відповідній території, а також розміщення на офіційному веб-сайті відповідного органу місцевого самоврядування.

Оприлюднення розроблених в установленому законодавством порядку проектів містобудівної документації здійснюється не пізніше як у місячний строк з дня їх подання розробником до виконавчого органу сільської, селищної, міської ради шляхом розміщення матеріалів (планшетів, макетів) у визначеному органом місцевого самоврядування місці та інформування громадян через розповсюдження брошур і повідомлень, засоби масової інформації, що поширюються на відповідній території, а також розміщення інформації на офіційному веб-сайті відповідного органу місцевого самоврядування.

При цьому пропозиції до проектів містобудівної документації мають право подавати:

1) повнолітні дієздатні фізичні особи, які проживають на території, щодо якої розроблено відповідний проект містобудівної документації на місцевому рівні;

2) юридичні особи, об'єкти нерухомого майна яких розташовані на території, щодо якої розроблено відповідний проект містобудівної документації на місцевому рівні;

3) власники та користувачі земельних ділянок, розташованих на території, щодо якої розроблено проект містобудівної документації, та на суміжних з нею територіях;

4) представники органів самоорганізації населення, діяльність яких поширюється на відповідну територію;

5) народні депутати України, депутати відповідних місцевих рад.

Відповідно до частини шостої статті 21 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» пропозиції подаються громадянами у письмовому вигляді із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові, місця проживання, особистим підписом і повинні містити обґрунтування з урахуванням вимог законодавства, будівельних норм і державних стандартів.

За чинним законодавством у разі наявності пропозицій громадськості, рішення про врахування яких розробник і замовник не можуть прийняти самостійно або мають місце спірні питання, особи, які забезпечують роботу з розгляду пропозицій громадськості, повідомляють про це відповідному органу місцевого самоврядування для прийняття останнім рішення щодо утворення погоджувальної комісії.

Комісія повинна бути утворена за рішенням органу місцевого самоврядування у тижневий строк після закінчення строку подання пропозицій громадськості. Склад комісії встановлює орган місцевого самоврядування у кількості не менше як 25 та не більш як 55 осіб.

До складу комісії включаються: посадові особи відповідного органу місцевого самоврядування; представники органу у сфері земельних ресурсів, природоохоронного і санітарно-епідеміологічного органу, органу містобудування та архітектури, охорони культурної спадщини та ін. органів державної влади; представники професійних об'єднань та спілок, архітектори і науковці; уповноважені представники громадськості, які обираються під час громадських слухань.

Кількість представників громадськості повинна становити не менше як 50 і не більше як 70 відсотків загальної чисельності членів комісії, з них не менше як 30 відсотків – представників всеукраїнських громадських організацій та професійних об'єднань.

3. Адвокація та молодіжні громадсько-політичні організації

Для того, щоб скористатися тими можливостями громадської участі у муніципальному плануванні, що вже закріплені в чинному законодавстві, а згодом і збільшити їх, ініціативній молоді може статися у пригоді група методів громадської діяльності, об'єднаних назвою «адвокація». Це поняття позначає привернення суспільної уваги до ключової проблеми і, у такий спосіб, підштовхування відповідальних осіб до її розв'язання. Важлива частина адвокації – налагодження горизонтальних зв'язків та формування спілок, коаліцій із залученням до них представників громадських організацій, засобів масової інформації та політичних партій.

Участь молоді в муніципальному плануванні може стати більш системною і професійною у зв'язку зі створенням молодіжних організацій. Виділяють такі типи молодіжних організацій за характером діяльності:

- молодіжні філії політичних партій;
- громадсько-політичні організації молоді (ультраліві, ліві, лівоцентристські, правоцентристські, праві, ультраправі);
- молодіжні релігійні організації;

- молодіжні фахові об'єднання, організації за інтересами (професійні молодіжні структури, наукові, літературно-мистецькі та культурологічні організації; шкільні та спортивні організації);
- благодійні фонди для молоді та молодіжні благодійні фонди;
- національні молодіжні організації;
- студентський рух (профспілки; громадські студентські організації; фахові студентські організації та об'єднання за інтересами; органи студентського самоврядування);
- молодіжні партії;
- молодіжні ради.

Частиною адвокації молодіжних груп та організацій виступає налагодження зв'язків з національними та міжнародними ресурсними центрами, підтримка яких може стати в нагоді для забезпечення реальної участі у муніципальному плануванні. Йдеться про інформаційну, консультативну, технологічну, освітню та грантову підтримку молодіжних ініціатив, яку вже сьогодні надають:

- Ресурсний центр Гурт – інформаційна та комунікаційна платформа для лідерів громад, менеджерів громадських, благодійних організацій www.gurt.org.ua ;
- «Громадський простір» – портал інформаційних, технологічних та консультативних послуг представникам громадянського суспільства www.prostir.ua ;
- Європейський молодіжний парламент-Україна – міжнародна молодіжна громадська організація, яка представляє один із 37 національних комітетів Європейського молодіжного парламенту та виступає в якості загальноєвропейської освітньої платформи для дебатів, міжкультурних зустрічей, виховної роботи та обміну ідеями між молодими людьми Європи www.eyp-ua.org;
- AEGEE – студентська оргастудентська організація, яка сприяє інтеграції молоді в Європі www.aegee.org;

– Спільнокошт – краудфандингова платформа, призначення якої – створення платформи передачі внесків для соціального бізнесу та соціальних проектів www.biggggidea.com;

– Клуб сталого бізнесу – ресурсна платформа для розвитку та підтримки соціального підприємництва <http://sbiz.club>.

Важливу роль у адвокації молодіжних інтересів належить молодіжним радам, яким присвячена наступна тема.

Головні поняття теми

консультації з громадськістю, громадська рада, громадські слухання,
громадські обговорення

Корисні джерела

1. Публічна дипломатія та лобіювання громадських інтересів на місцевому рівні. Матеріали всеукраїнської конференції за підсумками однойменного проекту у Верховній Раді України. – К. : ІПО, 2009. – 80 с.

2. Солонтай О. Влада над громадою чи влада громади? / [Електрон. ресурс]. – О. Солонтай, О. Волочай, І. Лопушинський, О. Круківський, А. Странніков. – К., 2010. – Режим доступу: http://ahalar.org/media/Vlada_nad_hromaodju_chi_vlada_hromady_2009.pdf.

3. Зимбардо, Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе / [пер. с англ. Н. Мальгина, А. Федоров]. – СПб. ; М. ; Х. ; Минск : Питер, 2001. – 444 с.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 555 «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації

на місцевому рівні» // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF>.

ТЕМА 9

МОЛОДІЖНІ РАДИ ЯК УЧАСНИКИ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ

План

1. Формування та структура муніципальних молодіжної ради.
2. Порядок роботи муніципальних молодіжних рад.
3. Повноваження муніципальних молодіжних рад.

1. Формування та структура муніципальних молодіжної ради

Молодіжна рада – це консультативний, дорадчий орган у системі державного управління та місцевого самоврядування, який об'єднує представників молодіжних громадських груп і має на меті захист прав, здійснення інтересів та реалізацію ідей, пропозицій і проектів молоді.

На муніципальному рівні персональний склад молодіжної ради формується та затверджується органами місцевого самоврядування відповідно до відповідних положень і статутів. Як правило, на першому організаційному засіданні з числа членів (радників, депутатів та ін.) молодіжної ради обирається голова молодіжної ради та приймається рішення простою більшістю голосів членів молодіжної ради. У більшості українських міст голова молодіжної ради затверджується міським головою. Секретар та заступники голови молодіжної ради обираються з числа членів ради, за поданням голови молодіжної ради.

Як правило, до структури молодіжної ради входять: голова молодіжної ради, заступник голови молодіжної ради по роботі з молоддю старшого віку, заступник голови молодіжної ради по роботі з молоддю молодшого віку, секретар молодіжної ради, радники молодіжної ради відповідно до напрямку діяльності:

- культури та дозвілля;
- розвитку учнівського самоврядування;
- фізичної культури та спорту;
- охорони здоров'я та екології;
- волонтерського руху;
- проектної діяльності;
- партнерства та міжнародних відносин;
- інформації та зв'язків з громадськістю.

Крім того, до складу молодіжної ради на добровільній основі включаються:

1) по одному представнику від кожного навчального закладу міста, кандидатури яких подаються учнівським самоврядуванням даного навчального закладу;

2) по одному представнику від молодіжних громадських організацій, що зареєстровані та діють в межах міста.

3) самовисуванці, кандидатури яких визначаються виконавчим комітетом міської ради.

2. Порядок роботи муніципальних молодіжних рад

Як правило, основною формою роботи муніципальних молодіжних рад є засідання (наради). Засідання молодіжної ради є правомочним, якщо в ньому бере участь більшість представників від загального складу. Засідання молодіжної ради скликаються за рішенням голови молодіжної ради або за рішенням не менш ніж третини радників від загального складу молодіжної ради за потребою, але не рідше одного разу в місяць відповідно до затвердженого плану роботи.

Члени ради (депутати, радники) отримують матеріали до засідання молодіжної ради не менше ніж за десять днів до початку його роботи в порядку, визначеному регламентом. Рішення засідань молодіжної ради оформлюються у вигляді протоколів, рекомендацій, які підписуються головою та секретарем.

3. Повноваження муніципальних молодіжних рад

Основні повноваження молодіжної ради такі:

- готує і подає пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій із громадськістю з питань упровадження та реалізації молодіжної політики, молодіжних програм на місцевому рівні;
- подає пропозиції щодо строків проведення публічних громадських обговорень;
- подає пропозиції щодо проведення консультацій із громадськістю з питань, не передбачених орієнтовним планом;
- розробляє та подає на розгляд пропозиції до плану проведення консультацій із громадськістю за визначеною тематикою, із зазначенням переліку питань, строків та етапів, порядку оприлюднення інформації про проведення консультацій та врахування їх результатів;
- здійснює інші заходи щодо організації та проведення консультацій із громадськістю згідно з «Порядком проведення консультацій із громадськістю» з питань формування та реалізації державної молодіжної політики;
- опрацьовує отримані за результатами проведення консультацій із громадськістю пропозиції та зауваження з питань формування та реалізації державної молодіжної політики і подає їх у встановленому порядку;
- проводить аналіз стану справ у процесі реалізації державної політики в молодіжній сфері, взаємодії органів місцевого самоврядування з молоддю, готує пропозиції щодо його вдосконалення;
- узагальнює пропозиції, що надходять від молодіжних та дитячих громадських організацій, щодо підготовки проектів міських програм, рішень міської ради та її виконавчого комітету з метою врахування інтересів молоді;
- бере участь у розробці проектів рішень міської ради та її виконавчого комітету з питань молодіжної політики, у підготовці інформаційних та аналітичних матеріалів, що належать до її компетенції;

- бере участь у проведенні моніторингу виконання міських Програм, рішень органів місцевого самоврядування з питань реалізації державної політики у молодіжній сфері та готує пропозиції за його результатами;
- забезпечує проведення експертної оцінки рішень органів місцевого самоврядування, які стосуються інтересів молоді міста та реалізації молодіжної політики;
- розробляє та ініціює винесення на розгляд органів місцевого самоврядування проектів рішень з питань, що належать до компетенції молодіжної ради;
- подає до органів державної влади та органів місцевого самоврядування рекомендації та пропозиції з питань правового і соціального захисту молоді, а також задоволення її політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Головні поняття теми

молодіжна рада, регламент, повноваження молодіжної ради, моніторинг

Корисні джерела

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print1465488902689762>.
2. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівні // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://humanrightsinukraine.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/eu_charter_ukr.pdf.
3. Розпорядження Одеського міського голови «Про формування молодіжної ради при Одеському міському голові» № 1291 від 19.12.2014 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/mayor/66069>.

ТЕМА 10

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ У МОЛОДІЖНОМУ МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Значення тайм-менеджменту для молодіжного муніципального планування.
2. Хронометраж часу.
3. Три справи на день.
4. Метод Альпи.
5. Матриця часу.
6. Технології мережевого планування.

1. Значення тайм-менеджменту для молодіжного муніципального планування

В умовах постійного збільшення обсягу інформаційно-аналітичної діяльності та загострення соціально-економічних негараздів відбувається збільшення навантаження на кожну молоду особу, що бере участь у муніципальному плануванні. Саме це стає головним приводом для необхідності впровадження методів тайм-менеджменту в роботі молодіжних громадських груп, метою яких є оптимізації використання їх командного та особистісного часу та ефективного вирішення соціальних завдань.

Тайм-менеджмент (управління часом) – це сфера управлінської діяльності, яка стала самостійним напрямом менеджменту у 70-х рр. XX ст. Тайм-менеджмент містить у собі сукупність способів планування та організації роботи співробітників, які використовуються керівником для підвищення ефективності використання робочого часу і підконтрольності зростаючого обсягу завдань.

Муніципальне планування неможливе без ефективного управління часом, потрібного для виконання різноманітних завдань з реалізації проектів і програм. У розвинутих країнах для забезпечення сталого розвитку муніципалітетів

використовуються сформовані у тайм-менджменті такі моделі і методи планування:

- пріоритетне планування (АБВ),
- принципи планування Ейзенхауера (терміновість-важливість),
- система Франкліна,
- метод Альп (складання планів, оцінка їх тривалості, резервування часу, прийняття рішення за пріоритетами).

У тайм-менеджменті час відіграє роль поняття-інтегратора, в якому фіксується єдність всіх основних ресурсів організації (людських, духовних, фінансових та матеріально-технічних). Засновник теорії вирішення винахідницьких задач Г.С. Альтшуллер вперше вказав на вироблення за допомогою хронометражу «почуття часу», яке переростає у «почуття ефективності», що змінює культуру людини та організації. У цьому плані тайм-менеджмент виступає важливим фактором зміцнення спроможності брати участь у муніципальному плануванні.

2. Хронометраж часу

Муніципальне планування, як і інші форми сучасного управління, важко уявити без використання низки практичних знарядь управління часом. Одним із найефективніших інструментів є органайзер, який може існувати у вигляді записника, що має декілька розділів: нотатник, планувальник, календар, телефонна книга, планшет, смартфон тощо. Якщо традиційні паперові блокноти-органайзери пропонують сучасній діловій людині досить бідні можливості, то їх електронні версії, навпаки, відрізняються надмірною складністю. Дуже часто професійний органайзер містить у собі ще з два десятки надлишкових функцій, наприклад вмонтований інтернет-браузер, однак засоби наочного планування та контролю виконання в ньому розвинуті недостатньо.

У процесі ускладнення форм та методів управлінської діяльності органайзери змінювались та набирали різних форм. У деяких зникла телефонна книга, в інших – планувальник. Створювались електронні органайзери, які мали

велику кількість додаткових сервісів, що не могли бути реалізовані у звичайних паперових органайзерах.

Але в основі принципів дії всіх органайзерів лежить правило: якість органайзера характеризується системою оцінювання важливості завдань. Існує досить багато радикальних «систем оцінки», кожна з них має свої методи. Одні працюють «від супротивного» – вчать людину заощаджувати час за допомогою виключення з трудового розпорядку «непотрібних» справ, які потребують багато сил та часу.

Яскравим прикладом такої системи є так званий «хронометраж часу» Г. Архангельського (див. табл. 10.1). Ця система є звичайним списком, до якого вносяться усі справи, які необхідно виконати.

Хронометраж – метод вивчення витрат часу за допомогою фіксації й вимірів тривалості виконуваних дій. Хронометраж дозволяє провести «аудит» і «інвентаризацію» часу та виявити хронофаги (поглиначів часу).

Внесення справ у хронометраж виконується послідовно: виконали справу, або якусь значущу за часом дію – її треба занести у хронометраж. Цей метод дозволяє аналізувати та знаходити «часових паразитів», які зазвичай крадуть 40% часу.

Таблиця 10.1.

Хронометраж часу

8:00 – 8:45	Шлях до роботи
8:45 – 9:00	Оперативна нарада з підлеглими
9:00 – 11:00	Розбір та виконання документів за вчорашній день
11:00 – 11:20	Коротка перерва
11:20 – 12:00	Термінові телефонні дзвінки
12:00 – 13:00	Обід
13:00 – 13:20	Нарада з начальником відділу
13:20 – 13:30	Термінові телефонні дзвінки
13:30 – 15:00	Розбір сьогоднішніх документів
15:00 – 17:00	Нарада з питань моніторингу відділу
17:00 – 18:00	Робота над сьогоднішніми документами

Форма проведення хронометражу проста. З самого ранку починайте фіксувати все, що ви робите впродовж дня за допомогою блокнота, диктофона, мобільного телефона або іншого технічного засобу. Рекомендується записувати всі свої дії, тривалість яких складає не менше 10–15 хвилин. Записи у блокноті, наприклад, можуть виглядати приблизно так:

9-00 – сів працювати за комп'ютер, перевіряв електронну пошту;

9-20 – випив каву;

9-35 – спілкування з друзями в Контакті;

10-00 – приступив до створення звіту з хронометражу;

10-45 – розмова з містером Н. щодо технології перевірки курсових робіт на наявність плагіату;

11-15 – повернувся до звіту тощо.

Такий чесний і педантичний спосіб контролю часу дозволяє побачити, на що насправді витрачається час, виявити хронофаги та вжити конкретних заходів щодо їх усунення.

Якщо у вашій роботі багато дрібних відволікань, не має сенсу їх фіксувати. Не треба записувати в хронометраж справи тривалістю менше 5–10 хвилин. Дрібні переривання та відволікання можна відмічати позначками на полях, відповідними нотатками в телефоні, диктофоні тощо. В кінці дня треба підрахувати кількість позначок, нотаток, помножити на 5–10 хвилин і отримати кількісний показник по одному з найнеприємних та непомітних поглиначів часу.

Взагалі існує кілька способів проведення хронометражу:

1. *Паперовий метод*. Це найважчий спосіб, він вимагає кожні 15 хвилин записувати на підготовлений бланк те, чим ми займаємося.

2. *Метод диктофона*. Коли ми перемикаємося на нову справу, то робимо голосовий запис. Увечері підсумки підводяться на папері.

3. *Програмний метод* – аналогічний паперовому метод фіксації витраченого часу під час роботи за комп'ютером у спеціальних програмах (наприклад, LazyCure або RescueTime).

4. *Мобільний метод* – метод фіксації використання часу за допомогою різних додатків та програм для мобільних телефонів і планшетів (наприклад, за допомогою програми «Мобильный хронометраж» (<http://www.forbant.com>), яку можна встановити на більшу кількість сучасних мобільних телефонів).

5. *Віддалений метод* – метод автоматичної фіксації витрат часу за допомогою заздалегідь встановленого програмного забезпечення.

3. Три справи на день

Одним з найрозповсюджених методів управління часом є система «Три справи на день». Вона проста: треба виконувати лише три справи на день. Не потрібно створювати величезні списки з усіма можливими та неможливими завданнями, які вже на першому етапі планування здаються жахливими.

Але система «трьох справ» має свої особливості. Виконувати треба справи, які насправді важливі. Немає сенсу братися за завдання, яке не принесе потрібного результату. А для того, щоб це робити, в системі існують правила:

1. Обирати лише 3 справи, які потрібно зробити сьогодні. Встановивши таке обмеження, виконавець буде вимушений вибрати лише найважливіше. Якщо ж таке обмеження не встановлене, то виконавець буде намагатися робити все підряд, а це означає, що він постійно буде завантаженим масою справ, більшість з яких виявиться незначними і неважливими.

2. Обирати необхідно саме найважливіші справи, а не найтерміновіші. Завжди існує безліч справ, які здаються невідкладними. Такі справи зазвичай відволікають від того, що по-справжньому важливе. Головне – зрозуміти одну річ: свідомість більшості людей має властивість сприймати термінове як важливе. Тобто коли з'являється якась термінова справа, то автоматично здається, що вона важлива. Але через тиждень або навіть менше майже всі ці термінові справи вже не матимуть такого значення. А якщо робити те, що в довгостроковій перспективі вплине на життя, то ця справа матиме величезне значення. Саме такі справи і є дійсно важливими.

3. Починати слід негайно. Перше, що потрібно зробити після початку роботи, – відразу почати робити першу справу зі списку та не відволікатися на дрібниці.

4. Необхідно об'єднувати невеликі справи. Завжди з'являються якісь дрібні справи, про виконання яких теж потрібно клопотатися. Краще за все відкласти їх на другу половину або кінець дня, а потім зробити їх усі за раз, об'єднавши в групи з відповідної тематики. Наприклад, спочатку доцільно зробити усі необхідні телефонні дзвінки, потім відповісти на всі електронні листи, потім виконати якусь паперову роботу з документами тощо. Не можна дозволяти маленьким, рутинним справам відсувати на задній план дійсно важливі завдання.

4. Метод Альпи

Наступним методом управління часом є метод «Альпи», що включає п'ять стадій:

- складання завдань;
- оцінка тривалості поставлених завдань;
- резервування часу (у співвідношенні 60:40);
- ухвалення рішень з пріоритетів;
- контроль (облік незробленого).

Складання завдань

Під відповідними рубриками формуляру «План дня» записується все те, що повинна або хоче зробити людина протягом наступного дня:

- завдання за списком справ або з тижневого (місячного) плану;
- не виконані напередодні завдання;
- справи, що додалися;
- терміни, в які треба виконати справи;
- періодично виникаючі завдання.

При цьому у формулярі «План дня» рекомендується використовувати скорочення, що відповідають діяльності або рубрикам:

- В – прийом відвідувачів, візитерів;
- Д – делегування справ іншим співробітникам;
- До – контроль за процесом виконання завдань;
- П – завдання знаходиться у процесі виконання;
- ПК – поїздки, відрядження;
- ПР – письмова робота, ділові листи, диктування;
- Т – телефонні розмови;
- Ч – вивчення документів (звітів, циркулярів, газет і т. д.).

Робочий графік дня, що розробляється, повинен бути реалістичним, тобто обмеженим тими справами (роботами), які людина фактично в змозі виконати.

Резервування часу

При складанні плану дня слід дотримуватися основного правила планування часу, згідно з яким планом має бути охоплено не більше 60 % робочого часу працівника і приблизно 40 % часу має бути залишене як резервний час для несподіваних справ. Таким чином, при 8-годинному робочому дні запланований час повинен складати приблизно 5 годин. Якщо виконання всього списку завдань вимагає більше 60 % робочого часу, то слід довести список до вказаних параметрів, встановлюючи пріоритети, передоручаючи справи і скорочуючи відпущений на них час. Залишок непередоручених справ слід або перенести на наступний день, або викреслити, або завершити за рахунок наднормової роботи.

Ухвалення рішень по пріоритетах, скороченнях і передорученню.

Метою даного етапу є скорочення часу, відведеного для виконання завдань, до 5-6 годин. Необхідно зробити наступні кроки:

1. Виявлення істотних і неістотних завдань (подій) за тимчасовим принципом Парето (співвідношення 80:20). Перенесення цієї закономірності на робочу ситуацію означає, що в процесі роботи за перші 20 % часу, що витрачається, досягається 80 % результатів. Інші 80 % часу приносять лише 20 % від загального результату. Стосовно повсякденної роботи це означає, що не слід братися спочатку за найлегші, цікаві, або справи, що вимагають мінімальних

затрат, а слід приступати до питань згідно з їх значенням і важливістю. Послідовне застосування принципу Парето конкретизується, якщо всі задачі проаналізувати відповідно до їх частки в підсумковому результаті і потім розподілити за категоріями А, В і С (метод АВС).

2. Встановлення однозначних пріоритетів для істотних завдань за допомогою методу аналізу АВС і уточнення відповідно до них завдань дня (див. рис. 10.1).

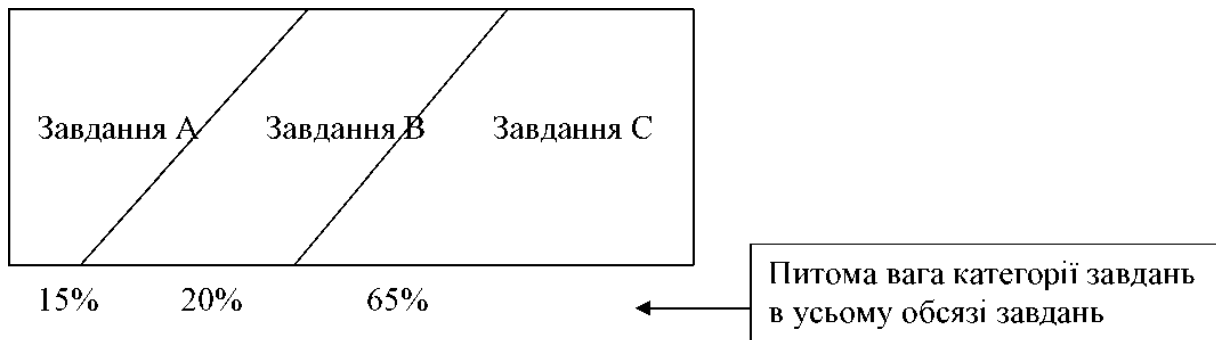

Рис. 10.1. Метод аналізу АВС

АВС-аналіз ґрунтується на наступних трьох закономірностях, підтверджених досвідом:

- найважливіші завдання (категорія А) складають приблизно 15 % від всієї кількості завдань і справ, якими зайнятий менеджер. Власна значущість цих завдань (у значенні досягнення мети) складає 65 %;
- важливі завдання (категорія В) складають 20 % від усього об'єму завдань, і їх значущість складає 20 %;
- менш важливі, тобто нетермінові справи (категорія С) складають, навпаки, 65 % від загального числа завдань і на їх частку припадає 15 % значущості в досягненні мети певної діяльності.

Згідно з висновками методу аналізу АВС рекомендується за найважливіші справи (групи А) братися в першу чергу, щоб за допомогою небагатьох дій забезпечити велику частину загального ефекту виконання завдань. На наступні по значущості завдання (групи В) доводиться також істотна частина сукупного результату, тоді як виконання великого числа, але менш важливих завдань (групи С) у цілому дає невеликий підсумок.

Перевірка скалькульованої потреби в часі і скорочення часу на виконання всіх справ (завдань) до необхідної величини.

3. Розгляд кожного завдання з погляду можливості його передоручення (делегування та раціоналізації).

4. Контроль і перенесення незроблених справ.

На практиці не всі завдання вдається виконати, не всі телефонні розмови можуть відбутися. Тому їх доводиться переносити на наступний день.

Якщо одна і та ж справа переноситься багато разів, то вона стає для спеціаліста тягарем і тоді існують дві можливості:

- рішуче взятися за неї і довести до кінця;
- відмовитися від вирішення даного питання, оскільки у ряді випадків проблема вирішується сама собою.

Одна з основних систем оцінювання важливості завдань, яку використовують сучасні органайзери, – система Б. Трейсі «А, В, С, D». Цей метод базується на принципі послідовної важливості: тобто справа Р важливіша ніж справа Е, тому вона заноситься до списоку А, а справа Р2 важливіша ніж справа Р, тому Р2 заноситься до списоку А на першу позицію. Таким чином створюється картина важливості завдань та справ.

Ця система має багато переробок та доповнень. Наприклад, існує доопрацьована система Трейсі, в якій з'являються критерії важливості «дуже важливо», «важливо», «помірно».

Якщо брати до уваги різноманітність існуючих систем керування часом, то можна вивести кілька обов'язкових правил, якими повинні керуватися ці системи.

Найголовніше правило –

$$R = \frac{20}{80} / \frac{80}{20}$$

де R – результат дій; у чисельнику коефіцієнт 20 – це справи, на які людина витрачає менше часу, але які приносять 80% результату; у знаменнику верхній

коефіцієнт 80 – це справи, які займають у людини 80% часу, але приносять лише 20% результату.

Це правило можна сформулювати таким чином: для кожної людини існує 80% справ, які приносять лише 20% бажаного результату, останні 20% справ приносять 80% результату.

Аналізуючи це правило, можна зробити висновок: якщо людина витрачає на непотрібні справи 80% свого часу, які у свою чергу приносять лише 20% бажаного результату, то ефективність праці майже дорівнює нулю. І навпаки, люди, які витрачають свій час на ті 20% справ, які приносять 80% результату, підвищують свою ефективність у кілька разів.

Основним недоліком будь-якої «системи оцінювання важливості» є процес оцінювання важливості, оскільки «керування» часом – це в першу чергу «планування». Процес планування викликає деякі незручності, в першу чергу психологічні. Користувачеві важко розрізнити на момент планування, що саме через добу або дві буде важливо, а що дуже важливо.

Існує ще один важливий аспект планування – час. Дуже нераціонально використовувати систему планування, яка займає до 3 годин на день. У деяких випадках цей час може бути використаний більш ефективно для інших робіт.

Такі системи підходять для довгострокового планування. Для стратегічного планування на кожен день або тиждень система керування часом повинна бути максимально простою та ефективною. Ефективність системи управління часом визначається як

$$E = \frac{1}{X}$$

де 1 – константа, яка становить одну добу; X – кількість хвилин, витрачених на планування.

Таким чином, нескладно оцінити ефективність системи з точки зору економії часу під час планування. Система, ефективність якої наближається до 1, – найефективніша. Наприклад, класична система Б. Рейсі за наявності 10 завдань виводить ефективність на рівень 0,0666 (1 / 15, де 15 – хвилини,

витрачені на планування). Це результат аналізу завдань: людині важче аналізувати та розставляти пріоритети щодо завдань, коли їх багато.

5. Матриця часу

Відомий автор з питань лідерства С. Кові розробив власну систему під назвою «Матриця часу» (див. табл. 2.2), яка ставить за мету подолати психологічні бар'єри щодо боротьби з прокрастинацією як головною перешкодою ефективного управління часом. В основі його концепції – метод Ейзенхауера.

За С. Кові, види діяльності визначаються двома чинниками: терміновим і важливим. Термінове – це те, що вимагає негайної уваги, наприклад телефон, що дзвонить. Можна витратити багато годин, готуючи матеріали для того, щоб зустрітися з колегами чи підлеглими, щоб обговорити якусь проблему, але якщо в момент зустрічі пролунає телефонний дзвінок, то цей дзвінок, переваживши візит, забере на себе всю увагу. Термінові справи зазвичай більш видимі та чинять більший тиск на виконавця, вимагаючи дій.

Важливе (див. табл. 10.2), з іншого боку, стосується результатів. Важливим є те, що сприяє реалізації основних функцій і найважливіших цілей.

Таблиця 10.2

Матриця часу за С. Кові

Важливе	Неважливе	
1. Написати звіт про роботу 2. Купити папір для друку	1. Купити нові окуляри	Терміново
1. Підготувати прес-огляди	1. Оновити інформацію на власному сайті	Не терміново

Метод, розроблений С. Кові, дозволяє за допомогою матриці, розставляти пріоритети запланованих дій. Порівняно з системою Трейсі, система Кові є більш оперативною завдяки відсутності надлишкового аналізу завдань. Користувач оперує лише одним завданням в один проміжок часу, йому не потрібно враховувати інші справи.

6. Технології мережевого планування

Технологія мережевого планування складається з наступних методів: метод діаграм Ганта і мережеві методи планування.

Діаграма Ганта

Діаграма Ганта – лінійний графік, де задається час початку і закінчення взаємозалежних дій, що складають єдиний технологічний процес, який потрібно виконати для досягнення мети проекту.

Основні недоліки діаграм Ганта полягають у складності формалізації процедур аналізу; відсутність можливості встановлення залежностей між різними подіями. До позитивних якостей варто віднести простоту і наочність. Сучасні системи планування використовують модифіковані діаграми Ганта, у яких зазначені вище недоліки більшою мірою усунуті.

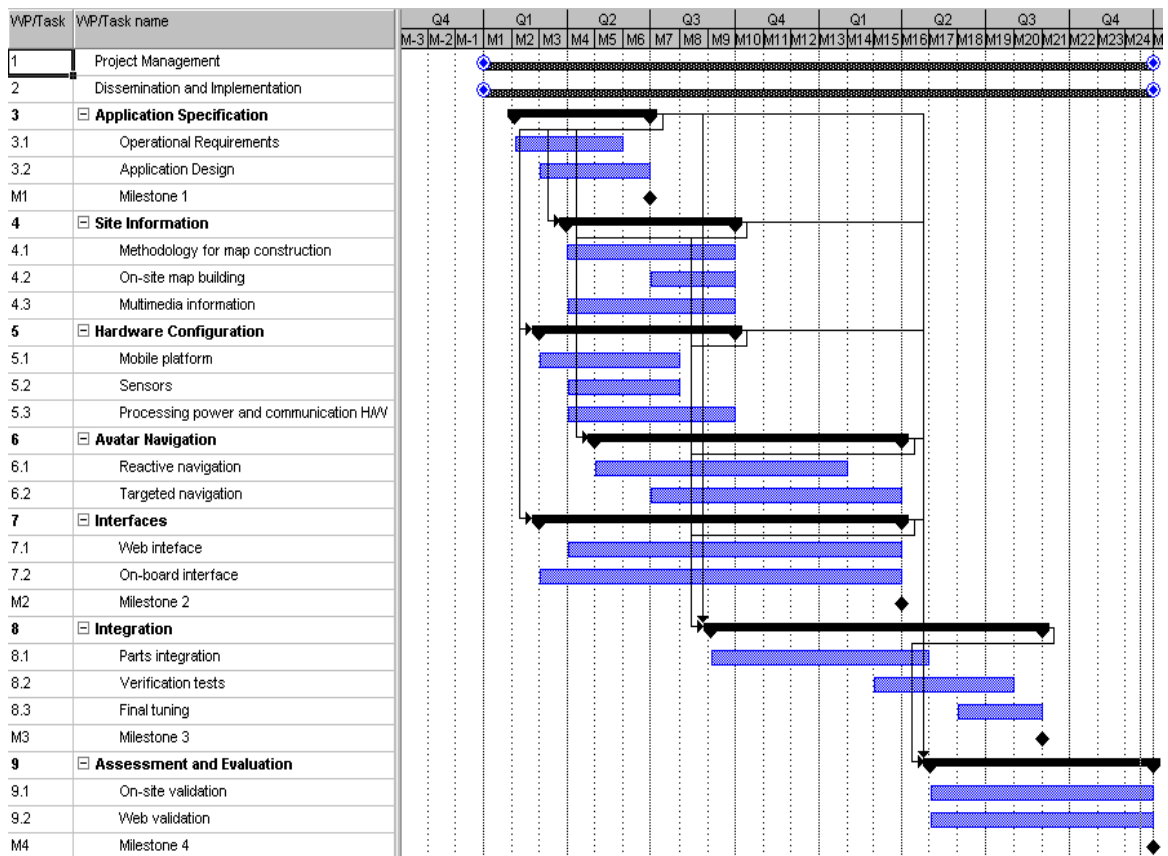

Рис. 10.2 – Графік Ганта

Мережеве планування

Мережеве планування вперше було застосоване у 50-і роки минулого століття. Саме в цей період сформувався новий розділ математики – теорія графів, яка стала теоретичною основою побудови мережевих моделей. Граф – геометрична фігура, яка складається з кінцевої чи нескінченної кількості точок і ліній, що їх з'єднують. У мережевому моделюванні застосовують орієнтовані графи, тобто фігури, які складаються з вершин і дуг (орієнтованих прямих чи кривих ліній).

Управління сучасним містом важко уявити без застосування технологій мережевого планування. Вперше вони було застосовані в 1956 році в США компанією «Дюпон» у процесі модернізації виробництва штучного волокна. Згодом у 1958 році подібна мережева модель була використана військовим відомством США при реалізації програми розробки ракетного комплексу «Поларіс». У колишньому Радянському Союзі початок запровадження методу

мережевого планування і управління датується 1964 роком. З того часу він успішно застосовувався на будівництві об'єктів металургійного, хімічного, енергетичного комплексів.

Мережеве планування – це процес створення логічних схем послідовності виконання проектних робіт (мережевих графіків) і визначення тривалості проекту в цілому та окремих його елементів.

Найбільш відомими є наступні методи мережевого планування:

- метод критичного шляху – СРМ (Critical Path Method);
- аналіз критичного шляху – СРА (Critical Path Analysis);
- метод оцінки й огляду програми – PERT (Programme evaluation and review Technique);
- метод вузлика дії – МРМ (Metra Potential Method).

Усі ці методи, не дивлячись на різні назви, передбачають здійснення однотипних процедур. По-перше, встановлення послідовності виконання пакетів робіт, по-друге, побудову графічної схеми даної послідовності і по-третє, розрахунок часових параметрів проекту і його елементів.

У процесі мережевого планування здійснюється побудова графічної моделі проекту у вигляді мережевого графіка.

Мережевий графік – це графічне зображення робочих пакетів проекту, яке відображає їх послідовність, взаємозв'язок, їх часові параметри.

Основними категоріями мережевого графіка є робота (пакет робіт) і подія. Робота – це певна дія або комплекс дій, які вимагають витрат часу і певної кількості ресурсів. Подія – факт закінчення однієї чи декількох робіт, необхідний і достатній для початку наступних робіт. Тривалість події дорівнює нулю, тобто вона відбувається миттєво і, зрозуміло, не вимагає витрат ресурсів.

У залежності від того, що знаходиться у вершині графа (подія чи робота), усю різноманітність мережевих графіків поділяють на два типи:

- стрілочний (графік «вершина – подія»);
- графік передування (графік «вершина – робота»).

Історично першим був розроблений метод стрілочних графіків (CPM, PERT). На стрілочних графіках роботи позначаються стрілками, а логічні зв'язки між роботами встановлюються так званими подіями, які зображаються у вигляді кіл чи інших фігур (прямокутників, квадратів, ромбів та ін.) і свідчать про закінчення однієї (одних) і початок наступної (наступних) роботи.

Якщо в методі CPM тривалості планованих дій характеризуються детермінованими величинами, тобто час виконання дії відомо, то в методі PERT – випадковими величинами, що характеризуються трьома видами оцінок: оптимістична, песимістична, найбільш ймовірна тривалість. *Тимчасові параметри мережного графіка визначаються за аналогією з методом CPM, з тією лише різницею, що за час виконання робіт приймається середнє значення.

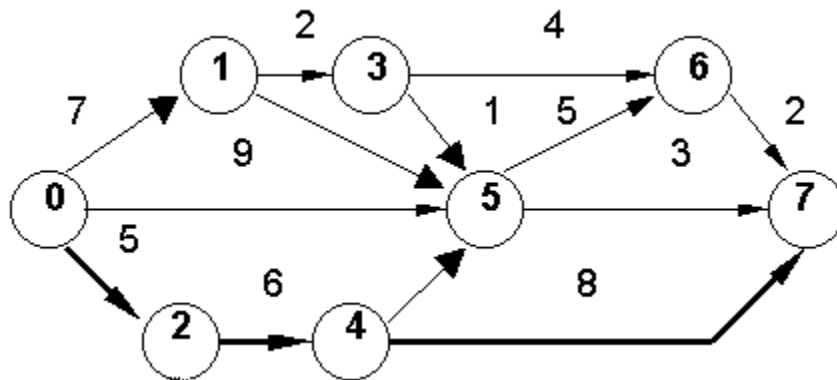

Рис. 10.3. – Мережевий графік

Сьогодні методи CPM і PERT є класичними і складають єдиний метод мережевого планування і керування, що включає наступні три етапи муніципального планування: структурне планування, календарне планування, оперативне керування планом.

Головні поняття теми

час, тайм-менеджмент, технології тайм-менеджменту, мережеве планування,
хронофаги

Корисна джерела

1. Аллэн Д. Как привести дела в порядок / Д. Аллэн. – М.: СПб., К.: Вильямс, 2007. – 358 с.
2. Архангельский Г. А. Тайм-драйв: Как успевать жить и работать / Г. А. Архангельский. – 15-е изд. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2011. – 272 с.
3. Персональный менеджмент: Учебник / С. Д. Резник и др.; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 622 с.
4. Трейси Б. Управляй своим временем и удвой результаты / Б. Трейси; Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 64 с.
5. Gleeson Kerry. The Personal Efficiency Program: How to Stop Feeling Overwhelmed and Win Back Control of Your Work / K. Gleeson; 4th Edition. – Hoboken: John Wiley & Sons, Inc., 2009. – 250 p.

ТЕМА 11

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО УЧАСТІ У МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

План

1. Тренінги як форма підготовки молоді до муніципального планування.
2. Вправи з формування командних вмінь молоді.
3. Вправи з формування лідерських якостей молоді.

1. Тренінги як форма підготовки молоді до муніципального планування

Вирішення питань залучення молоді до муніципального планування потребують розробки та впровадження ефективних форм роботи, які активізують молодь до участі у вирішенні актуальних проблем у розвитку власних населених пунктів, розвивають молодіжну ініціативу, розвивають у молоді готовність брати участь і відповідати за вирішення таких проблем.

Важливу роль серед таких форм мають зайняти тренінги та майстер-класи, які мають не тільки розкривати та висвітлювати певні ідеї щодо методів, прийомів та методик муніципального планування та транслювати інформацію, а і сприяти налагодженню контактів між учасниками таких програм та проектів, пробуджувати їх ініціативу та сприяти розвитку у них необхідних комунікативних якостей для впровадження ідей молодіжного муніципального планування у повсякденне життя.

Крім того, такі форми роботи мають допомагати розвинути молодіжну ініціативу та навички учасників програм для активізації інших представників молодіжної громади для участі у молодіжному муніципальному плануванні. Важлива увага в реалізації програм спрямованих на залучення молоді до муніципального планування має бути приділена швидкому налагодженню позитивних контактів між учасниками таких програм, їхній активізації та командному згуртуванню. Нижче буде запропонована орієнтовна тренінгова програма з формування командних вмінь та розвитку лідерських якостей молоді, апробована в ході І літньої школи молодіжного муніципального планування, яка була проведена у період з 21 по 25 серпня 2016 року на о. Хортиця, м. Запоріжжя.

2. Вправи з формування командних вмінь молоді

На першому етапі тренінгові заняття були спрямовані на знайомство учасників та зміцнення їх командних вмінь. Аудиторія складалася з 50 представників різних громадських організацій і навчальних закладів: старшокласників шкіл, студентів ВНЗ, III та IV рівня акредитації, які приїхали для участі мікрогрупами від одного до п'яти учасників з різних областей України. Процедура знайомства передбачала поділ на чотири команди, які б включали представників різних мікрогруп для сприяння обміну інформацією та стимуляції виникнення нових ідей у галузі муніципального управління.

На початку учасникам нагадувалися основні правила та принципи тренінгової роботи, при необхідності обговорювались та приймалися для застосування в межах проведення тренінгових занять.

Процедура знайомства була реалізована за допомогою таких вправ.

Вправа 1. Знайомство

Інструкція: Всі учасники сидять у загальному колі. Їм пропонується розподілитися на підгрупи по 5-6 учасників: командами, як приїхали, або познайомились (бачились) по приїзду під час реєстрації, або просто випадково опинились поруч в цьому колі та ін. У підгрупах слід обговорити наступні питання в такий спосіб, щоб хтось один з членів підгрупи міг представити інших учасників своєї підгрупи:

- **звідки і з чим** приїхали;
- **чим учасників зацікавила** проблематика молодіжного муніципального планування;
- **що очікують від участі** в літній школі (чи є досвід участі в літніх школах, що було в них цікавого; що чекають від керівників, учасників; головний результат участі в роботі літньої школи для себе);
- які позитивні події **відбулися останнім часом**, що дає натхнення для того, щоб мріяти, вчитися, пробувати і реалізовувати щось нове в житті!

Знайомство в такому форматі дає можливість у достатньо короткий час представитись учасникам і кожному з них отримати уявлення про інших учасників літньої школи, їх очікування, сферу інтересів.

Вправа 2. Розподіл на команди

Вважаємо, що для формування команд ефективно використовувати випадковий розподіл, який дає можливість познайомити між собою більшу кількість учасників і в такий спосіб сприяти обміну контактами між ними, виникненню більшої кількості проектних ідей щодо муніципального планування. Можливим варіантом реалізації такого випадкового розподілу може бути зав'язування шовкових кольорових стрічок-браслетів учасникам під час реєстрації. В нашому випадку було реалізовано розподіл на 4 команди. В даному випадку важливо враховувати кількість учасників у команді. У відповідності до характеристик малої групи, найефективніша кількість учасників є 10-12. Важливо, на наш погляд, щоб кольори були не випадковими, а мали символічне

значення, сприяли розвитку патріотизму та виникненню проектних ідей. Нами були обрані стрічки чотирьох кольорів, які мали наступну символіку:

– **жовтий колір** – колір стиглої пшениці, хліба, який дає енергію та натхнення для плідної праці, символ життєвого оптимізму та віри у здійснення мрій;

– **синій колір** – колір чистого неба України та вод Дніпра, символ величі та прохолоди, постійного руху і необхідності поспішати робити важливе вже сьогодні;

– **яскраво-маліновий** – колір прапору Запоріжжя, козацької слави, факультету соціології та управління Запорізького національного університету, який символізує вміння мріяти та мати натхнення для реалізації мрій у життя

– **зелений** – колір зелені та Хортиці, заповідних степів, які надихають вшановувати, розвивати та відстоювати традиції, захищати надбання.

Звісно, що і кольори, і символіка може бути різними, але обрані кольори та їх символіка були позитивно відзначені учасниками команд та їх кураторами. Їх застосування визначили як зручне і тренери та викладачі, які працювали з командами, адже стрічки дали можливість швидко розрізнити команди і їх учасників між собою. На цьому етапі командам представлені куратори, які продовжують роботу з учасниками команд.

Вправа 3. Знайомство з куратором команди та самопрезентація учасників у межах команд (виконується окремо в межах кожної з команд)

Інструкція для учасників. Представитись кожному та розказати про себе, використовуючи 2-3 речення. Можна використовувати інформацію, яка обговорювалась у попередніх вправах або додати щось нове, на власний розсуд учасників.

Вправа спрямована на презентацію учасників членам своєї команди. При її виконанні куратору важливо сприяти рівним можливостям учасників щодо презентації кожного відповідно до завдань Літньої школи з молодіжного муніципального планування.

Вправа 4. Пошук спільного (виконується окремо в кожній з 4-х команд)

Вправа спрямована на створення та поглиблення міжособистісних контактів між учасниками команд, налагодження позитивних відносин між членами команди.

Інструкція: Будемо кидати один одному м'ячика, при цьому звертатись по імені до учасника Вашої команди, та висувати припущення стосовно того, що, на Ваш погляд, є спільним у Вас і у нього (неї). Намагайтесь піти від поверховості (наприклад: ми сидимо в цій залі), і надмірних узагальнень (ми всі учасники літньої школи!), а спробуйте знайти щось особливе, що є спільним саме для вас та іншого конкретного учасника в інтересах, рисах характеру та поглядах. Той, кому кинули м'ячика, в разі, якщо він (вона) погоджується з припущенням і вважає, що це для нього(неї) характерно, говорить: «Так, я погоджуюсь», якщо вважає, що це не характерно, – говорить: «Я подумаю!» Адже якщо ми справляємо певне враження на інших людей, то для того ми даємо якісь підстави!

Важливо: кидати кілька раз одному і тому учаснику можна, але неодмінно, щоб всі учасники взяли участь!

Вправа 5. Три риси

Інструкція. Кожен учасник обмірковує три риси, дві з яких притаманні йому і є яскравими його проявами (на його власну думку) а третя риса, на його власну думку, йому не притаманна. Кожен учасник має запам'ятати ці риси, при необхідності можна занотувати. По колу кожен учасник називає свої три риси, не визначаючи, де з них неправдива.

Усі члени команди отримують завдання: протягом часу до наступного заняття визначити, які риси для конкретного учасника є притаманними, а яка є третя, «неправдива» для учасника.

У межах знайомства вважаємо за корисне включати різноманітні рухливі та інтелектуальні ігри, які сприяють налагодженню міжособистісних контактів між учасниками в межах команд та їх згуртуванню. Учасникам пропонується під час їх виконання намагатись дізнатися про членів своєї команди щонайбільше.

На цьому перший етап тренінгових занять завершується. Підводяться підсумки знайомства (у командах): обговорюють питання, пропозиції, враження учасників, які виносяться на загальне коло.

3. Вправи з формування лідерських якостей молоді

Другий етап був присвячений розвитку лідерських якостей молоді. Він складається з двох блоків вправ. Перший орієнтований на освоєння комунікативних аспектів лідерства.

Вправа 1. Завершення виконання вправи «Три риси»

Учасникам пропонується підвести підсумки виконання вправи, завдання для якої було надано під час знайомства. Для цього пропонується по колу кожному учаснику нагадати три риси, дві з яких притаманні йому і є яскравими його проявами (на його власну думку) і третю рису, яка, на його власну думку йому не притаманна. Після цього, інші учасники висувають свої версії щодо цих трьох рис: які саме є «правдивими», а яка – «неправдива». Вправа сприяє поглибленню власних уявлень учасників про себе, розумінню неспівпадінь сприйняття людиною самої себе та іншими, розвитку толерантності до позицій та переконань інших людей. Під час обговорення важливо сприяти вмінню доносити інформацію до співрозмовника учасниками тренінгу, розвитку порозуміння між учасниками в ситуації розбіжності позицій, ідей та відносин.

Вправа 2. Розвиток вміння слухати та вміння висловлюватися для реалізації лідерства

Вправа спрямована на активізацію та розвиток комунікативних вмінь учасників, а саме вміння бути уважними до висловлень інших та вміння впроваджувати власну ідею в процесі спілкування з іншими людьми. *Інструкція.* Учасникам пропонується разом створити детективну історію будь-якого змісту (тобто в ній має бути якась інтрига) при цьому реалізуючи наступне правило: кожен учасник додає до історії одну фразу або речення, але перед тим як додати своє речення необхідно дослівно і точно повторити речення або фразу, яку проговорив попередній учасник (тільки 1). Вправа «Детектив» має

діагностичний характер, вона моделює ситуації реалістичного спілкування, коли в розмові ми отримуємо інформацію від іншої людини (можливо неочікувану) і необхідно запропонувати власну ідею з врахуванням відповідного інформаційного контексту. Під час виконання цієї вправи важливо, щоб учасники зосередили свою увагу на власних відчуттях та переживаннях. Після виконання важливо обговорити наступні моменти:

1) що учасникам було комфортніше, цікавіше робити: повторювати фразу або речення попередника або формулювати власні пропозиції;

2) наскільки їм вдалося утриматися від коментарів та порад, коли інші учасники виконували завдання і у них виникали певні ускладнення: не могли дослівно повторити фразу, швидко додати власне продовження;

3) чи задоволені вони власним внеском у розвиток «детективного» сюжету і наскільки їх хвилювала якість створеного «детективу». Після виконання вправи важливо обговорити з учасниками їх досвід, значущість уважного слухання і розуміння позиції співрозмовника, врахування цієї позиції для впровадження власної ідеї, значення оптимальності та лаконічності повідомлень для розуміння та сприйняття.

Вправа 3. «Комплімент для розбудови відносин та реалізації лідерства»

Комплімент – висловлення, дія або емоційна реакція, що виражає повагу, захоплення або заохочення.

Перед виконанням вправи учасникам пропонується обговорити правила використання компліментів, розроблені в межах короткотермінової терапії, орієнтованої на вирішення (Стів де Шазер, Інсу Кім Берг, США):

- Будьте точними. Хваліть за конкретні справи.
- «Хваліть за красу мудрих, та красивих за мудрість», тобто компліментом пропонуйте напрямок для розвитку.
- Говоріть приємне іншим людям, коли вам дійсно щось у них подобається! Якщо комплімент неправдивий – це лестощі, які повернуться проти Вас.

– Ніколи не говоріть: «Ти виглядаєш краще, ніж я очікувала». Не дайте здогадатися людині, що Ви думали про неї гірше, ніж є насправді.

– Реалізуючи комплімент, НЕ говоріть про майбутнє, говоріть про те, що є вже зараз.

Після обговорення та тлумачення правил пропонується інструкція для виконання вправи.

Інструкція: Учасникам пропонується розділитись на групи (по 5-6 осіб). З них 5(4) сідають півколом, а один учасник в центрі цього півкола, спиною до інших. Завдання для тих, що сидять півколом: говорити компліменти по черзі тому учаснику, який сидить попереду на стільці і розвернутий до них спиною. Той, хто слухає компліменти, має не перебивати і ні в який спосіб не коментувати те, що він чує. Після того, як всі сказали компліменти одному учаснику, реалізується правило «каруселі»: той, хто слухав компліменти, приєднується до півкола, а ті, хто знаходяться в півколі, посуваються, і один учасник із півкола сідає в центр. Перед виконанням учасникам пропонується під час виконання вправи слідкувати за своїми враженнями та відчуттями.

Після виконання вправи учасникам пропонується поділитися своїми враженнями:

- 1) які враження від слухання та надавання компліментів;
- 2) які з компліментів були найприємнішими, найбільше запам'яталися?

Обговорення здійснюється в загальному колі. У процесі обговорення важливо звернути увагу учасників на значущість компліментів для мотивації іншої людини, значущість невербальної взаємодії у процесі їх надання, ефективність застосування правил ефективного компліменту. Зазвичай виконання вправи викликає багато позитивних вражень у учасників і додатково сприяє розвитку міжособистісних контактів між ними.

Другий модуль присвячений діагностиці та розвитку вмінь ефективного реагування в напружених ситуаціях спілкування.

У процесі організації роботи по плануванню та впровадженню заходів у муніципальній сфері молоді люди мають вміти ефективно реагувати у

проблемних ситуаціях спілкування. Саме активізації та розвитку цих вмінь, присвячений другий модуль тренінгу.

Вправа 4. «Лідерство у проблемних ситуаціях»

Виконання вправи базується на застосуванні в якості методичного матеріалу модифікації стимульного матеріалу до тестів толерантності до фрустрації С.Розенцвейга (The Rosenzweig Picture-Frustration Study, PF study) та «Ділові ситуації» О. Хитрової. Модифікація реалізована з метою наблизити ситуації, які пропонуються для аналізу, до молодіжної аудиторії (в модифікації використано результати виконання індивідуального завдання студентом бакалаврата ЗНУ спеціальності «соціальна робота» П.Тарасенко. Приклади модифікованих карток, як застосовані в тренінгу, наведені в Додатку 1). Всі учасники отримують по 3 картки, з якими вони мають працювати за наступною інструкцією.

Інструкція. На кожній картці зображена взаємодія двох людей. Одна людина говорить іншої фразу, яка зазначена на картці. Дайте відповідь за людину, якій адресоване звернення, і запишіть її у своїх блокнотах. Перша реакція, яка прийшла Вам на думку, є найкращою. Попрацюйте в такий спосіб із трьома картками.

Після завершення роботи з картками її результати аналізуються за допомогою застосування варіантів реакцій людей у проблемних ситуаціях, що обґрунтовані С.Розенцвейгом (таблиця 11.1).

Таблиця 11.1

Спрямування реакції в умовах конфліктної ситуації за С. Розенцвейгом:

	Що сталося?	Хто винний?	Що робити?
На себе	Який жах! У мене знов невдача!	Вибачте! Знов я потрапив(ла) в халепу!	Я миттю все виправлю!
На інших	Який жах! Як ми це все переживемо!	Це не я! Це все Ви (вони)!	Зробіть щось, допоможіть!
Нікуди	Нічого жахливого не відбувається...	І ніхто тут не винний...	І нічого тут не поробиш...

Важливо пояснити учасникам варіанти спрямування реакцій та допомогти учасникам співставити їх із спрямуванням (на себе, на інших, ігнорування або намагання «зам'яти» ситуацію) та пошуком можливості емоційного відреагування (що сталося?), пошуку відповідального (хто винний?) або дій, спрямованих на вирішення проблеми (що робити?). Важливо відзначити найбільш конструктивне реагування, яке передбачає пошук відповіді на питання (що робити?) і поєднання зусиль власних та іншого учасника ситуації. Лідерство у проблемній ситуації передбачає насамперед вміння пропонувати власні дії, спрямовані на вирішення проблемної ситуації та пропозиції конструктивних дій партнеру по взаємодії: «Я зроблю», «Вас прошу зробити....».

Учасникам пропонується попрацювати з картками для того, щоб оптимізувати власні реакції. Після цього обговорюються результати їх роботи, при необхідності надається допомога та організовується групова дискусія для пошуку найбільш вдалих варіантів.

На завершення тренінгу учасникам пропонується розділитися на тріади для обговорення питань, які потребують додаткових обговорень та пропозицій. Результат такої роботи тріад аналізується в загальному колі.

Запропонована тренінгова програма включає лише деякі, але, на наш погляд, найважливіші питання розвитку комунікаційних і лідерських якостей молоді для реалізації завдань муніципального планування. Поза її межами залишилося багато аспектів, зокрема, невербального впливу, взаємодії з різними типами лідерів та аудиторій, які виникають ситуативно. Тому вона має значні перспективи для подальшого розширення.

Корисні джерела

1. Барташев А., Алексеева И., Майорова Е. Диагностика профессионально-важных качеств. – Спб.: Питер, 2007.
2. Бурлачук Л.Ф. Введение в проективную психологию. – К., 1997. – 128 с.

3. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: ПитерКом, 1999. – 528 с.
4. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.: Підручник. – К., 2001. – 536 с.
5. Собчик Л.М. Введение в психодиагностику индивидуальности. – М.: ИПП–ИПС, 2000. – 512 с.
6. Фон Шліппе А., Швайцер Й. Системна психотерапія та консультування. Пер. з нім. – Львів: ВНІЛ – Класика.– 2004. – 320 с.

СЛОВНИК

Бюджет розвитку міста – доходи і видатки міського бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази міста;

Виконавчі органи міської ради – органи, які відповідно до Конституції України та Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” створюються міською радою для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування у межах, визначених Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” та іншими законами.

Генеральний план розвитку міста – містобудівна документація, якою визначаються напрями, межі та планувальні обмеження територіального розвитку міста, функціональне зонування його територій, принципи організації мережі вулиць та доріг, інженерного обладнання, інженерної підготовки і благоустрою, захисту території від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони природи та історико-культурної спадщини, черговості освоєння території.

Голосування – спосіб прийняття рішень, який забезпечує дійсне волевиявлення усіх депутатів, які приймають участь у голосуванні.

Делеговані повноваження – повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

Депутатська група – об’єднання депутатів у міській раді за принципом єдності території, інтересів та спільністю задач, що необхідно вирішити.

Депутатська фракція – об’єднання депутатів на основі єдності поглядів та партійного членства.

Завдання для муніципального проектування – документ, у якому містяться обґрунтовані в межах законодавства вимоги замовника (органів

державної влади та/або місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств тощо) до проектних, технічно-інженерних і технологічних рішень та властивостей різноманітних міських об'єктів, створення яких планується.

Загальний склад міської ради – кількісний склад депутатів міської ради, визначений міською радою відповідно до закону.

Звернення громадян – викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

«Італійський страйк» або «обструкція» – форма протесту, суть якої полягає в якомога максимально точному виконанні працівниками своїх посадових обов'язків і правил та у зв'язку з цим зриві нормального функціонування організації.

Інжинірингова діяльність у сфері планування і забудови міських територій (інжиніринг) – діяльність з надання послуг інженерного та технічного характеру, до яких належать проведення попередніх техніко-економічних обґрунтувань і досліджень, експертизи муніципальних проектів.

Командні вміння – вміння працювати у групі, яка об'єднана спільними цілями та завданнями, узгоджувати власну діяльність з діяльностями інших членів групи.

Лідерство – процес, за допомогою якого певні члени групи ведуть за собою інших, реалізуючи у спілкуванні певні особистісні вміння та навички.

Мінімальний бюджет міста – розрахунковий обсяг міського бюджету, необхідний для здійснення повноважень органів місцевого самоврядування міста на рівні мінімальних соціальних потреб, який гарантується державою.

Містобудівна діяльність – діяльність по створенню об'єктів містобудування, яка полягає у формуванні повноцінного середовища життєдіяльності людини шляхом прогнозування розвитку територій, планування, забудови та благоустрою населених пунктів, їх частин, реконструкції забудованих територій, створення інженерної та транспортної інфраструктури, а також у здійсненні науково-дослідної та викладацької роботи у цій сфері.

Місцеве самоврядування – права територіальної громади (жителів села чи добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селища та міста) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцевий референдум – форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування.

Міська агломерація – сукупність територіально наближених один до одного міських і сільських поселень, що групуються навколо одного або декількох потужних міст-ядер, об'єднаних міцними соціально-економічними, транспортно-технічними та духовно-культурними зв'язками.

Міська інфраструктура – сукупність обслуговуючих споруд і комунікацій (енергетичних мереж, водопостачання, зв'язку, транспорту і шляхів), а також об'єктів культурно-побутового призначення (навчальні заклади, клуби, музеї, театри та ін.), які забезпечують сталий розвиток і функціонування громади міста.

Міський бюджет – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних інтересів територіальної громади міста, виконання міських програм.

Молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення і захист своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших спільних інтересів (Закон України Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні).

Молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років (Закон України Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні).

Муніципальне планування – послідовність дій з обґрунтованого вибору напрямків сталого розвитку територіальної громади та оптимального розподілу потрібних для цього людських, матеріальних, фінансових, інтелектуальних і культурних ресурсів у часі і просторі.

Муніципальне прогнозування – це відтворення закономірних тенденцій розвитку територіальної громади та визначення умов потрібних для забезпечення її сталої життєдіяльності майбутньому.

Муніципальне програмування – розробка алгоритмів реалізації проектів і планів із забезпечення сталого функціонування та розвитку міста, його окремих об'єктів і підсистем (територіальних, соціально-економічних, житлово-комунальних, транспортно-технічних, культурно-духовних та ін.).

Муніципальне проектування – конструювання завершених, здійснених, конструктивно та функціонально цілісних ідеальних моделей міста, його окремих об'єктів і підсистем (територіальних, соціально-економічних, житлово-комунальних, транспортно-технічних, культурно-духовних та ін.).

Органи самоорганізації населення – представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають в межах міста.

Пленарне засідання – організаційно-правова форма роботи колегіальних представницьких органів місцевого самоврядування, що передбачає прийняття рішень шляхом голосування.

Позачергова сесія – сесія, яка не включена в план роботи міської ради.

Посадова особа місцевого самоврядування – особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Поточний бюджет міста – доходи і видатки міського бюджету, які утворюються і використовуються для покриття поточних видатків.

Право комунальної власності – право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Правомочний склад міської ради – кількість депутатів, обраних до відповідної ради, повноваження яких визнано і не припинено в установленому

законом порядку, яка становить не менш як дві третини від загального складу ради.

Представницький орган місцевого самоврядування – виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Публічні кошти – кошти державного бюджету та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Національного банку України, державних банків, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної і комунальної власності.

Самооподаткування – форма залучення на добровільній основі за рішенням зборів громадян за місцем проживання коштів населення відповідної території для фінансування разових цільових заходів соціально-побутового характеру.

Сесія – період роботи міської ради, складається з пленарних засідань ради, а також засідань її постійних комісій.

Склад міської ради – кількість депутатів, обраних до відповідної міської ради, повноваження яких визнано і не припинено в установленому законом порядку.

Схема планування і забудови території на міському рівні – містобудівна документація, якою визначаються принципові вирішення планування, забудови та іншого використання територій частин або функціональних зон міста.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Тренінг – галузь практичної психології, орієнтована на використання активних методів групової психологічної роботи з метою розвитку у учасників певних вмінь та навичок. Тренінг передбачає застосування активних методів

навчання на підставі реалізації принципів «обов'язковості зворотнього зв'язку», «тут та тепер», «емоційної підтримки».

Чергова сесія – сесія, яка включена в план роботи міської ради.

Наукове видання
(українською мовою)

**УЧАСТЬ МОЛОДІ
В МОЛОДІЖНОМУ
МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ:**

навчально-методичний посібник

Відповідальний за випуск *Т.І. Бутченко*
Коректор *А.І. Духонченко*
Технічний редактор *І.О. Кудінов*

Підписано до друку 24.09.2016. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 5,81. Обл.-вид. арк. 6,25.
Наклад 300 прим. Зам. №24/09-1.
Віддруковано з оригіналів.

ТОВ «КСК-Альянс»

Свідоцтво серія ДК № 3068 від 24.12.2007 р.

пр. Леніна, 91/77, м. Запоріжжя, 69095
(095) 601 33 99, (067) 755 93 44

skype Gmail

KSK.ALLIANCE

КСК
альянс